

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Problematika dětských vojáků v Ugandě a jejich
repatriace**

Bc. Tereza Dormiševová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**Problematika dětských vojáků v Ugandě a jejich
repatriace**

Tereza Dormišeová

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce PhDr. Lindě Piknerové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a hlavně za vstřícný přístup při zpracovávání diplomové práce.

Obsah

ÚVOD	10
1 KONCEPTUALIZACE ZÁKLADNÍCH POJMŮ A VÝVOJ DĚTSKÝCH PRÁV/PŘÁVNÍ RÁMEC PRO OCHRANU DĚTÍ V OZBROJENÝCH KONFLIKTECH.....	15
1.1 Koncept dítěte	15
2. 2 Definice dětského vojáka a dětské práce	16
1.2 Ženevské konvence a Dodatkové protokoly I, II	16
1.3 Deklarace práv dítěte a Úmluva o právech dítěte	17
1.4 Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte a zapojování dětí do ozbrojených konfliktů.....	19
1.5 Africká charta práv a blaha dítěte	20
1.6 Kapské zásady	21
1.7 Úmluva Mezinárodní organizace práce o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce	22
1.8 Římský statut Mezinárodního trestního soudu.....	23
2 ODZBROJENÍ, DEMOBILIZACE, REINTEGRACE.....	24
2.1 Kritéria napomáhající k úspěchu DDR.....	25
2.2 Odzbrojení	27
2.2.1 Sběr zbraní a munice	27
2.2.2 Skladování zbraní, opětovné využití zbraní a zničení zbraní	28
2.2.3 Motivační programy vedoucí k odzbrojení.....	29

2.3 Demobilizace	30
2.3.1 Demobilizační tábory a evidence jednotlivců	31
2.3.2 Konzultace personálu s jednotlivci	32
2.3.3 Znovuzavedení	33
2.4 Reintegrace	34
2.4.1 Hledání a znovu sjednocení rodin/komunit	35
2.4.2 Vzdělání.....	36
2.4.3 Psychický stav	37
2.4.4 Gender.....	38
3 ROLE MEZINÁRODNÍCH VLÁDNÍCH A NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ	40
3.1 OSN	40
3.2 Úřad zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty (SRSG)	42
3.3 Dětský fond Organizace spojených národů (UNICEF)	45
3.4 Mezinárodní organizace práce (ILO)	47
3.5 Invisible Children	49
3.6 Watchlist on Children and Armed Conflict	52
3.7 Save the Children	53
4 PŘÍPADOVÁ STUDIE UGANDY A ARMÁDY BOŽÍHO ODPORU	57
4.1 Uganda od roku 1962 a vzestup LRA	57
4.2 Zajetí, výcvik a role dětí v LRA	66

5 ODZBROJENÍ, DEMOBILIZACE A REINTEGRACE V UGANDĚ	69
5.1 Odzbrojení	70
5.2 Demobilizace	71
5.3 Reintegrace	77
5.3.1 Znovusjednocení rodin/komunit	77
5.3.2 Vzdělání.....	79
5.3.3 Psychický stav	80
5.3.4 Gender.....	81
ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	90
RESUMÉ	115

Seznam zkratek

ADF	Allied Democratic Forces, Spojenecké demokratické síly
CPU	Children Protection Unit, Jednotky zajišťující ochranu dětí
DDR	Disarmament, demobilization, reintegration, Odzbrojení, demobilizace a reintegrace
DPA	Department of Political Affairs, Odbor pro politické záležitosti
DRK	Democratic Republik of the Kongo, Demokratická republika Kongo
DRT	Demobilization and Resettlement Team, Tým pro demobilizaci a přesídlení
DPKO	Department for Peacekeeping Operations, Odbor pro mírové operace
ICC	International Criminal Court, Mezinárodní trestní soud
ILO	International Labour Organization, Mezinárodní organizace práce
IPEC	International Programme on the Elimination of Child Labour, Mezinárodní program eliminující dětskou práci
LRA	Lord's Resistance Army, Armáda božského odporu
NRA	National Resistance Army, Armáda národního odporu
PTSD	Posttraumatic Stress Disorder, Posttraumatická stresová

porucha

- SPLM/A Sudan People's Liberation Movement/ Sudan People's Liberation Army, Súdánské lidové osvobozené hnutí/Súdánské lidové osvobozené armády
- SRSG Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, Úřad zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty
- UNDP United Nations Development Programme, Rozvojový program OSN
- USAID United States Agency for International Development, Americká agentura pro mezinárodní rozvoj
- UPDA Uganda People's Democratic Army Ugandská demokratická lidová armáda
- UPDF Uganda People's Defence Force, Ugandské lidové obranné síly
- UNICEF United Nations International Children's Emergency Fund
Dětský fond Organizace spojených národů

ÚVOD

Svět je protkán celou řadou ozbrojených konfliktů, které již nejsou vedeny mezi státy samotnými tak, jako tomu bylo v minulosti, ale mnohem více se můžeme setkat právě s konflikty vnitrostátními. V rámci vnitrostátních konfliktů mezi sebou bojují vládní ozbrojené složky a různé povstalecké skupiny, přičemž do těchto bojů je zapojeno i civilní obyvatelstvo zahrnující dospělé jedince i bezbranné děti, které se stávají dětskými vojáky. S problematikou dětských vojáků se můžeme setkat i na území afrického kontinentu. Za konkrétní příklad můžeme označit Ugandskou republiku, kdy na jejím území od druhé pol. 80. let 20. století začala působit povstalecká skupina nazývajcí se Armáda božího odporu (LRA) v čele s Josephem Konyem, která bojovala za práva místního etnika. Jejím primárním cílem bylo svrhnout ugandského prezidenta Yoweriho Museveniho a vytvořit v Ugandě vládu, která měla být založena na Desateru (NCTC nedatováno).

Pro Armádu božího odporu je charakteristické, že jejími členy se stávají především jedinci, kteří nedosáhli věku 18 let. Některé z těchto dětí jsou součástí této ozbrojené skupiny proto, že nemají žádné materiální zázemí a rodinu, jiné jsou proti své vůli unášeny z vlastních domovů. Poté, co jsou děti rekrutovány, podstupují tvrdý fyzický výcvik, při kterém řada z nich zemře. Jakmile projdou tímto výcvikem, jsou dětem uděleny pozice (bojovníci, doručovatelé zpráv, sluhové či vyzvědači), které v rámci skupiny budou vykonávat. Dívky pak plní roli sexuálních otrokyň (Lidská práva, nedatováno).

I přes to, že mezinárodní společenství přijalo řadu úmluv, které se věnují právům dítěte, je poměrně složitá problematika dětských vojáků vyřešit. V reakci na tuto situaci vznikla celá řada iniciativ, které se snaží o zlepšení situace v Ugandě a následné zapojení dětských vojáků do běžné společnosti. Do boje s touto problematikou se zapojil například Úřad zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro děti a

ozbrojené konflikty (SRSG) společně s OSN, Dětský fond Organizace spojených národů (UNICEF) nebo také Mezinárodní organizace práce (ILO). Při začlenění pomáhají také neziskové organizace jako je například Invisible Children, Watchlist on Children and Armed Conflict či Save the Children, které pomáhají se vzděláváním dětí, zajištění zdravotnické péče a řadou dalších věcí. Při psaní diplomové práce budu čerpat mimo jiné z oficiálních dokumentů těchto mezinárodních a neziskových organizací.

Cílem mé diplomové práce je zjistit, jakým způsobem probíhá repatriace dětských vojáků v Ugandě a jaké konkrétní programy vznikly za účelem zpětného začlenění bývalých dětských vojáků v zemi. Za výzkumné otázky jsem si zvolila: Jaké faktory (složky) jsou základem reintegračních procesů? Existují nějaké rozdíly mezi reintegrací dívek a chlapců? Lze nalézt nějaké věkové omezení, do kdy je možné bývalé dětské vojáky zapojit do reintegrace?

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické. V první části se budu věnovat samotné definici dítěte, dětských vojáků, dětské práci a základním právním dokumentům a úmluvám, které vznikly za účelem ochrany dětí. Součástí této části bude i popis principů: *odzbrojení* (disarmament), *demobilizace* (demobilization) a *reintegrace* (reintegration) nazývané souborně jako DDR, které jsou v oblastech postižených konfliktem hojně využívanými nástroji Organizace spojených národů pro znovunastolení stability v zemi poté, co je konflikt ukončen. Neopomenu také zmínit mezinárodní organizace (vládní/nevládní), které se vymezují proti zapojení dětí do konfliktu (viz výše zmíněné). Druhá část diplomové práce bude zaměřena na případ Armády božího odporu v Ugandě a konkrétní reintegrační programy, které vznikly za účelem zpětného začlenění bývalých dětských vojáků do společnosti. V rámci této části budu vycházet právě z teoretické části, která se věnuje DDR a kterou budu implementovat na to, jakým

způsobem jsou realizovány principy DDR v Ugandě. Z toho vyplývá, že práce bude koncipována jako jednopřípadová studie.

Problematiku dětských vojáků jsem si vybrala, neboť se jedná o specifické, zajímavé a aktuální téma, které je velmi diskutované v současném mezinárodním systému. To je dáno především tím, že se děti mnohem častěji stávají součástí ozbrojených skupin. Druhým důvodem pro volbu tématu je také fakt, že v českém prostředí se můžeme ve většině příkladů setkat s informacemi a odbornými pracemi, které se vážou k problematice dětských vojáků v Demokratické republice Kongo nebo v Sierra Leone, proto jsem se rozhodla zvolit právě Ugandu a Armádu Božího odporu.

V první kapitole diplomové práce se budu věnovat vymezení konceptu dítěte na základě stěžejního dokumentu Úmluvy o právech dítěte z roku 1989, která deklaruje existenci rovných příležitostí pro všechny děti bez ohledu na to, v jaké části světa žijí. Dále představím definici dětského vojáka a to na základě organizace UNICEF. Nevynechám ani definici dětské práce, která je s problematikou dětských vojáků úzce spojena. Dále navážu druhou kapitolou, která bude zaměřena na základní prameny práva, které vznikly za účelem ochrany dítěte (*Ženevské úmluvy a jejich Dodatkové protokoly, Deklarace práv dítěte, Úmluva o právech dítěte a Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů*).

Vzhledem k zaměření práce na africký kontinent, považuji za důležité představit i *Africkou chartu práv a blaha dítěte a Principy z Kapského Města*. Problematika dětských vojáků je také vnímána jako forma dětské práce, a proto byla přijata *Úmluva o nejhorších formách nucené dětské práce*. V neposlední řadě byl zřízen Mezinárodní trestní soud v Haagu, který má na starost potrestání jedinců, kteří se proviní proti právním normám deklarovaným Římským statutem.

Poté bude následovat třetí kapitola, v rámci které nadefinuji principy odzbrojení, demobilizace a reintegrace a následně je i podrobně popíši, jak fungují. Dále navážu kapitolou věnující se mezinárodním vládním (OSN společně s Úřadem zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty (SRSG), Dětský fond Organizace spojených národů (UNICEF) či Mezinárodní organizace práce) a nevládním organizacím jako jsou Invisible Children, Watchlist on Children and Armed Conflict či Save the Children. Touto kapitolou bych ráda uzavřela svou teoretickou část a přešla k praktické části. Následující v pořadí šestá kapitola se bude věnovat novodobé historii Ugandy, kde se po nástupu prezidenta Yoweriho Museveniho zformovala Armáda Božího odporu v čele s Josephem Konyem. Vzhledem k tomu, že se ve své práci zabývám dětskými vojáky a Armáda Božího odporu je vytvořena především z dětí, pokládám za důležité představit tuto ozbrojenou skupinu mnohem detailněji. Jakmile naplním výše stanovené body, budu pokračovat v další kapitole, která se věnuje principům DDR dětských vojáků na území Ugandy. Primárním cílem kapitoly bude porovnat princip reintegrace, tak jak je nastaven v mezinárodním systému s programy (Multi-Country Demobilization and Reintegration Programme, Repatriation (MDRP), Rehabilitation, Resettlement and Reintegration of 'Reporters a Emergency Demobilization and Reintegration Project), které byly vytvořeny za účelem zpětné reintegrace dětských vojáků do společnosti právě v Ugandě.

Poslední část mé diplomové práce je věnována závěru, v rámci něhož shrnu stěžejní a nejdůležitější poznatky mé práce, uvedené v předcházejících kapitolách, a na základě zjištěných poznatků odpovím na výše zmíněné výzkumné otázky, které jsem si stanovila v úvodu mé práce.

Fenomén dětských vojáků je velmi diskutovaným tématem a také k němu bylo napsáno mnoho knižních publikací a článků v anglickém

jazyce. V českém prostředí již tato problematika není tolik diskutována, a tak se mu žádný z českých autorů dostatečně nevěnuje. Já ve své diplomové práci budu čerpat z oficiálních právních dokumentů, které byly vytvořeny na ochranu práv dítěte. Právní dokumenty věnující se dětem v ozbrojených konfliktech obsahují velké množství informací, které ve svém tématu plně nevyužiji. Z toho důvodu jsem ve své práci interpretovala jen části, které jsou pro mou práci stěžejní. Zároveň jsem ve své práci využívala internetové stránky United Nations, UNICEF, ILO, Invisible Children a jiné, které lze považovat za relevantní a ověřené zdroje.

1 KONCEPTUALIZACE ZÁKLADNÍCH POJMŮ A VÝVOJ DĚTSKÝCH PRÁV/PŘÁVNÍ RÁMEC PRO OCHRANU DĚTÍ V OZBROJENÝCH KONFLIKTECH

V této kapitole se zaměřím na definici hlavních pojmů, které jsou pro mou práci klíčové. Nejdříve představím definici dítěte na základě Úmluvy o právech dítěte. Dále se budu věnovat fenoménu dětských vojáků, který je úzce spjat s konceptem dětské práce. Po nadefinování všech příslušných pojmů se zaměřím na právní dokumenty, které byly přijaty za účelem ochrany dětí a jejich využívání v ozbrojených konfliktech.

1.1 Koncept dítěte

Koncept dítěte lze označit za tzv. sociální konstrukt, protože v každé společnosti jsou na dítě kladeny rozdílné nároky a jiná očekávání. Studie, které se zabývají touto problematikou, poukazují na odlišné vnímání dítěte na Západě a v ostatních koutech světa. Děti v Africe jsou od útlého věku vedeny k tomu, že se starají o své mladší sourozence, chodí pro vodu či dříví a pomáhají zabezpečit rodinu tím, že vykonávají různé práce místo návštěv školských zařízení. Tyto předpoklady jsou pro západní společnost zcela nepředstavitelné a nevyhovující kvůli samotnému blahu dětí. Z toho důvodů vznikl právní rámec, který měl pomoci ukotvit koncept dítěte v rámci mezinárodní společnosti (Montgomery 2013).

O definici dítěte můžeme hovořit až na základě vytvoření Úmluvy o právech dítěte, která byla přijata roku 1989 na půdě OSN. Z úmluvy vyplývá, že za dítě je považován takový jedinec, který nedosáhl věku 18 let a to pouze v případě, jestliže právní řád daného státu nestanoví dospělost (zletilost) dříve (OSN nedatováno a: 1).

2. 2 Definice dětského vojáka a dětské práce

Za dětského vojáka (*child soldier*) lze dle organizace UNICEF považovat jedince, který je mladší 18 let a je součástí ozbrojené síly či skupiny, v níž zastává kromě role bojovníka také pozici kuchaře, poslíčka či nosiče. Zmíněná definice platí pro obě pohlaví, avšak dívky zastávají i jiné role, než je tomu v případě chlapců, jako například role sexuálních otrokyň, nedobrovolných manželek vojáků a jiné (UNICEF 2011).

Využívání dětí v ozbrojených konfliktech je chápáno jako nejhorší forma dětské práce. Na základě definice Mezinárodní organizace práce (ILO) je za dětskou práci považována taková práce, která dětem brání prožít jejich dětství, zbavuje je jejich potenciálu a důstojnosti a především škodí jejich fyzickému a duševnímu vývoji (ILO nedatováno a).

1.2 Ženevské konvence a Dodatkové protokoly I, II

Prvním dokumentem, který věnoval pozornost dětem v ozbrojených konfliktech, byly Ženevské konvence z roku 1949. Jejich cílem bylo zlepšit podmínky jedinců a zavést určitá pravidla, která by chránila civilní obyvatelstvo, ale i zapojené vojáky v probíhajícím konfliktu. Na základě Ženevských konvencí byli jedinci z řad civilního obyvatelstva, označeni za osoby, které se bojů aktivně neúčastní, a proto by měli mít zajištěnou ochranu vycházející ze stanovených úmluv. Zmíněné zásady platí i v případě dětí. Úmluvy se tak staly důležitou součástí mezinárodního práva (ICRC nedatováno: a).

O několik let později, konkrétně v roce 1977, byly přijaty dva Dodatkové protokoly, které pozměnily znění Ženevských úmluv z roku 1949. Oba protokoly se zaměřily na ochranu dětí a jejich rekrutování. Protokol I (Dodatkový protokol I k Ženevským úmluvám 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů) poukazuje na fakt, že děti mladší 15 let by se neměly přímo zapojovat do konfliktů a příslušné státy by je neměly rekrutovat do svých armád. V případě, že je nutné povolovat

mladistvé osoby, bude přihlíženo k jejich věku a budou vybráni ti starší (Český červený kříž nedatováno: 146). Problémem se však v tomto ustanovení stal fakt, že jedinci mladší 15 let se zcela dobrovolně mohli stát součástí ozbrojených sil, protože dokument neřešil otázku dobrovolnosti, což bylo podrobena značné kritice (ICRC 1987: 937–938). Následující Protokol II (Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter) už deklaroval, že děti mladší 15 let nesmí být rekrutovány armádami států ani jinými ozbrojenými skupinami či se účastnit jakýmkoliv způsobem bojů (ICRC nedatováno: b).

V druhé polovině 20. století nevzniklo mnoho dokumentů za účelem regulace vnitrostátních konfliktů, což je dáno především tím, že se do 90. let setkáváme s konflikty mezistátního charakteru. Základní kámen pro řešení problematiky vztahující se k vnitrostátním konfliktům byl položen až na základě společného článku 3 Ženevských úmluv a Dodatkovému protokolu II. Z názvu Dodatkového protokolu II jasně vyplývá, že je orientován na jiné než mezistátní konflikty (Ondřej a kol. 2010: 344). Za zásadní taktéž považují zmínit, že k přijetí důležitých dokumentů je potřeba ratifikace ostatních států, články z Protokolů I a II jsou považovány za pravidla mezinárodního zvykového práva a tudíž závazná pro všechny státy, včetně těch, které je neratifikovaly (Sommaruga 1997).

1.3 Deklarace práv dítěte a Úmluva o právech dítěte

Deset let po vzniku Ženevských konvencí vznikla roku 1959 Deklarace práv dítěte, kterou lze označit za předchůdkyni Úmluvy o právech dítěte. Na základě deklarace bylo stanoveno, že každé dítě bez rozdílu rasy, barvy pleti, jazyka, pohlaví, sociálního původu, náboženského a politického vyznání má stejná práva jako ostatní jedinci. Skládá se celkem z 10 zásad, které mají zajistit dětem spokojené dětství a zároveň požadují, aby společnost práva dětí ctěla a dodržovala (OSN nedatováno b: 1–2).

Na Deklaraci práv dítěte o 30 let později navázala Úmluva o právech dítěte. Tuto Úmluvu přijalo Valné Shromáždění OSN jako Úmluvu o právech dítěte (*Convention on the Rights of the Child*). Jak jsem již zmínila výše, na základě této úmluvy je za dítě považován každý jedinec, který nedosáhl věku 18 let. Úmluva je zaměřena na občanská, politická, ekonomická, kulturní a sociální práva dětí, která se většina států v mezinárodním systému zavázala pro ochranu dětí dodržovat. Všechny děti na světě tak mají rovnocenný přístup k těmto právům. Úmluva se skládá celkem z 3 částí a 54 článků (OHCHR nedatováno: a).

Úmluva o právech dítěte představuje poměrně obsáhlý dokument, který lze shrnout do několika bodů:

- základní právo na život,
- právo na jméno a státní příslušnost,
- právo na ochranu dětí před fyzickým a psychickým násilím, sexuálním zneužíváním, vykořisťováním, únosům,
- právo na lékařskou péči,
- právo na vzdělání,
- právo na životní úroveň.

V úmluvě se setkáme i s článkem číslo 38, který se věnuje ozbrojeným konfliktům. Z článku jednoznačně vyplývá, že děti, které nedosáhly věku 15 let, se nesmí podílet na přímých bojových akcích. Stejně tak jedinci mladší 15 let nesmí být státy rekrutováni, avšak v případě, že dojde k povolání ze strany státu, přednost získají starší jedinci (OHCHR nedatováno: a). Článek číslo 38 v Úmluvě o právech dítěte je v podstatě totožný se zněním nacházející se v Dodatkovém protokolu I, který jsem zmínila výše.

1.4 Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte a zapojování dětí do ozbrojených konfliktů

Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte a zapojování dětí do ozbrojených konfliktů je považován za jeden z nejdůležitějších dokumentů, který se snaží zmírnit negativní dopady konfliktů na děti. Zmíněný Protokol byl přijat Valným shromážděním OSN roku 2000 v New Yorku. V platnost však vstoupil o dva roky později, tedy roku 2002. Opční protokol není nikterak dlouhý, je v něm zaneseno celkem 13 článků (OHCHR nedatováno: b).

Klíčovým se stal z toho důvodu, že státy se zavazují k tomu, že jedinci, kteří jsou mladší 18 let a zároveň jsou součástí jejich ozbrojených sil, mají zákaz se přímo účastnit bojových akcí. Na to navazovalo usnesení, že děti mladší 18 let nebudou povinně odváděny do ozbrojených sil státu. Došlo tak k navýšení věkové hranice pro rekrutování z 15 let na 18 let. V Protokolu se kromě pojmu ozbrojených sil setkáváme i s pojmem ozbrojených skupin, na které byl uvalen zákaz v podobě přijímání a využívání dětí mladších 18 let v bojových akcích. Z toho vyplývá, že povinností každého státu, který opční protokol ratifikoval, je předcházet výše zmíněnému jednání a přijmout účinná právní opatření, která by eliminovala tyto praktiky. Jestliže dojde k rekrutování dítěte a porušení výše zmíněných principů, pak smluvní státy musí zajistit demobilizaci daného dítěte a zajistit mu náležitou pomoc za účelem fyzického a psychického uzdravení včetně zpětného začlenění do společnosti (OHCHR nedatováno: b).

Pozitivním přínosem Protokolu je také to, že všechny členské státy, které dokument ratifikovaly, musí do dvou let od jeho přijetí předložit zprávu Výboru pro práva dítěte¹. Ve zprávě by měla být všechna

¹ Výbor pro práva dítěte se skládá celkem z 18 nezávislých expertů. Úkolem jejich práce je dohlížet, jak státy, které ratifikovaly Úmluvu o právech dítěte a Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte a zapojování dětí do ozbrojených konfliktů dodržují své závazky (OHCHR nedatováno c)

opatření, která daný stát přijal v souvislosti s protokolem. Tím však vypracovávání těchto zpráv nekončí, zprávy jsou poté předkládány v pětiletém intervalu (OHCHR nedatováno: b).

1.5 Africká charta práv a blaha dítěte

Africká charta práv blaha a dítěte (*African Charter on the Rights and Welfare of the Child*) byla přijata na půdě Organizace africké jednoty roku 1990, avšak vstoupila v platnost až roku 1999. Účelem Charty je definovat univerzální principy a normy zajišťující status dětí. Charta vznikla také z toho důvodu, že africké státy nabývaly dojmu, že vzniklá Úmluva o právech dítěte je příliš obecná a nezahrnuje specifická africká témata. Členové Organizace africké jednoty se tak rozhodli vytvořit dokument, který by svým obsahem doplňoval Úmluvu o právech dítěte a reagoval na problémy dotýkající se dětí v Africe, jako jsou: negativní praktiky a přístupy k životu dívek, vysídlené osoby v důsledku konfliktu, africký koncept odpovědnosti komunit a jejich povinností, rozdílný socioekonomický stav kontinentu (WTO nedatováno: 1).

Africké děti jsou v mnoha případech vystavovány ekonomickému a sexuálnímu vykořisťování, diskriminaci na základě pohlaví a nerovnosti v přístupu ke vzdělávání a řadě dalších faktorů. Charta se snaží o to, aby každé dítě mělo zajištěno svá základní práva (právo na život, svobodu, vzdělání aj.) a zároveň aby bylo ochráněno před výše zmíněnými negativními faktory, za což odpovídají státy, které Chartu ratifikovaly. Součástí Charty je i definice dítěte, která za dítě považuje takovou osobu, která nedosáhla věku 18 let. Charta také stanovuje, že každé dítě musí být po narození zaregistrováno, což není v Africe pravidlem (African Union 2017: 3).

Státy, které byly součástí Organizace africké jednoty, neopomenuly zahrnout do Charty článek věnující se ozbrojeným konfliktům. V tomto článku je uvedeno, že státy musí vytvořit taková

opatření, aby nedošlo k rekrutování dětí, a už vůbec se žádné z dětí nesmí přímo účastnit nepřátelských akcí. V případě, že dojde ke konfliktu, mají státy povinnost zajistit péči a ochranu dětem, kterých se konflikt přímo dotýká. Totožné ustanovení platí i pro děti nacházející se ve vnitřních ozbrojených konfliktech, ve stavech napětí a sporu (African Union 2017: 11).

Chartu můžeme v určitém ohledu srovnat s Opčním protokolem k Úmluvě o právech dítěte a zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, protože v rámci ní došlo k vytvoření Afrického výboru expertů pro práva a blaho dítěte. Tento výbor má za úkol shromažďovat informace a posuzovat situaci v oblasti práv a blaha dítěte. Zároveň může vládám předkládat svá doporučení. Pro státy tak z Charty vyplývá povinnost předložit Africkému výboru expertů pro práva a blaho dítěte zprávy o opatřeních, které přijaly v souvislosti s Chartou, přičemž smluvní strany tak musí učinit do dvou let od přijetí Charty, ostatní státy poté každé tři roky (African Union 2017: 17).

1.6 Kapské zásady

Roku 1997 se konalo sympozium v Kapském Městě, které hostilo řadu odborníků pozvaných na základě kooperace mezi UNICEF a pracovními skupinami nevládních organizací. Odborníci se zabývali tím, jakým způsobem eliminovat stále rostoucí počet dětí, které jsou najímány ozbrojenými silami. Výsledkem jejich jednání se stal dokument: *Cape Town Principles and Best Practices on the Prevention of Recruitment of Children into the Armed Forces and on Demobilization and Social Reintegration of Child Soldiers in Africa*. Tento dokument zahrnoval strategie, jakým způsobem předcházet tomu, aby děti pod hranicí 18 let nebyly rekrutovány, demobilizaci dětských vojáků a jejich zpětnému začlenění do společnosti (UNICEF 2004: 1).

Cape Town Principles and Best Practices se skládají celkem ze tří částí. V první části je opět zmíněna věková hranice, která deklaruje, že jedinci mladší 18 let se nesmí účastnit bojových akcí, ani být rekrutováni v jakékoliv formě do ozbrojených sil či skupin. Vládám států je také doporučeno, aby přijaly Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte a další mezinárodní a regionální smlouvy přijaté za tímto účelem. Principy počítají i se sankčním mechanismem, kdy jedinci, kteří se podílí na nelegálním najímání dětí, stanou před soudem. Z toho důvodů by měl vzniknout trvalý institut Mezinárodního soudního dvora. Celá tato část se dále věnuje preventivním opatřením, jakým způsobem předcházet rekrutování dětí a jací jedinci jsou náchylnější k tomu, aby se stali dětskými vojáky (UNICEF 2004: 1–3).

Druhá část dokumentu je zaměřena na demobilizaci dětských vojáků. Tento princip vypovídá o tom, jací jedinci budou podrobeni demobilizaci, v jaké fázi konfliktu by měla demobilizace probíhat a jak dlouho by měla trvat. Poslední část se věnuje zpětnému začlenění jedince do rodiny a společnosti. V této fázi je kladen důraz na vytvořené programy, které by měly zajistit co nejefektivnější způsob reintegrace jedinců (UNICEF 2004: 4–9).

1.7 Úmluva Mezinárodní organizace práce o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce

Na situaci s problematikou dětských vojáků zareagovala i Mezinárodní organizace práce, která roku 1999 vydala Úmluvu č. 182 nazývanou jako *Úmluva o nejhorších formách dětské práce (The Worst Forms of Child Labour Convention)*. Jejím cílem je, jak z názvu vyplývá, aby státy odstranily a zakázaly ty nejhorší formy dětské práce ve svých zemích. Žádné dítě mladší 18 let tak nesmí být zneužito k otroctví, prostituci, obchodování s drogami a k nucenému a povinnému náboru za účelem bojů (ILO 2000).

Úlohou každého státu, který přistoupí na přijetí Úmluvy č. 182, je přijmout účinné kroky k tomu, aby zabránil porušování úmluvy. Zvláštní důraz ze strany států by měl být kladen na vzdělávání za účelem eliminování dětské práce v zemi. Dětem, které byly vystaveny dětské práci, by měl stát pomoci k jejich zpětnému začlenění do společnosti, zajistit přístup k bezplatnému základnímu vzdělání a také brát ohled na zvláštní situaci dívek (ILO 2000).

1.8 Římský statut Mezinárodního trestního soudu

Roku 1948 probíhala na půdě OSN debata týkající se možného založení Mezinárodního trestního soudu, jenž by trestal jedince za akty genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločiny agrese. Avšak státy se mezi sebou nebyly schopné domluvit, a proto se jakékoliv jednání na toto téma zastavilo na dobu několika let. Otázka o zřízení Mezinárodního trestního soudu se opět otevřela v 90. letech 20. století v souvislosti s krveprolitími v Kambodži, bývalé Jugoslávii a Rwandě. Zlom přichází až roku 1998, kdy na základě přijetí Římského statutu vznikl stálý Mezinárodní trestní soud, který má pravomoc prošetřovat a sankcionovat osoby, které jsou odpovědné za genocidu, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny či zločiny agrese. Oficiálně však Římský statut vešel v platnost až o čtyři roky později, tedy roku 2002 (OSN nedatováno c).

Na základě ustanovení Římského statutu je za válečný zločin považován nábor nebo rekrutování jedinců, kteří jsou mladší 15 let, do armád států či jejich aktivní zapojení v nepřátelských akcích. Kromě toho jsou do válečných zločinů zakomponovány akty znásilnění a sexuálního otroctví (OSN 2003: 7–8).

2 ODZBROJENÍ, DEMOBILIZACE, REINTEGRACE

Pod zkratkou DDR se ukrývá soubor principů zvaných jako *odzbrojení, demobilizace a reintegrace (disarmament, demobilization, reintegration)*. Primárním úkolem DDR je zajistit bezpečnost a stabilitu na územích, která prochází postkonfliktní rekonstrukcí. Proces DDR je zaměřen na širokou škálu faktorů od politických, vojenských, bezpečnostních a humanitárních až po ty socioekonomické. V rámci průběhu DDR dochází k odevzdání zbraní z rukou bojovníků, propuštění těchto jedinců z vojenských struktur a k pomoci bývalým bojovníkům se znovu začlenit zpět do společnosti a jejich komunity. Na základě toho dochází k tomu, že se jedinci stávají aktivními účastníky mírového procesu. (UNDDR 2005).

V případě DDR je prvořadé stanovit, kdo by měl být do těchto principů zahrnut. Každá mírová dohoda uzavřená mezi znepřátelenými stranami jasně definuje ozbrojené síly či skupiny, které se smí podílet na DDR. Při určování jedinců, kteří budou participovat na DDR, by mělo být odhlédnuto od tradičního pohledu na dětské vojáky. Tento pohled vycházel z předpokladu, že dětským vojákem je jedinec bojující se zbraní v ruce, což je chyba. Kvůli tomuto vymezení byla v minulosti řada jedinců z DDR vyloučena. Z toho důvodu vznikla snaha o rozšíření možností, kdo do procesu DDR může být zahrnut. Participovat na DDR tak smí osoby, které jsou členy ozbrojené síly nebo skupiny, čili jedná se o jedince, kteří ve skupině vykonávali vedlejší role (kuchaři, poslíčci, sexuální otrokyně aj.). Proto jsou programy DDR vhodné pro osoby obou pohlaví bez ohledu na věk, podílející se v minulosti na ozbrojeném konfliktu (UNDDR 2005).

Stále se však při vytváření DDR můžeme setkat s problémy. Prvním problémem je, že některé skupiny obyvatel jsou z procesu DDR vyloučeny. To se týká především dívek/žen, které nejsou považovány za natolik nebezpečné jako chlapci/muži. Z toho důvodu jsou některé DDR

programy nastaveny tak, že zcela přehlídí potřeby bývalých ženských bojovníků, což by se dít nemělo. Jestliže do budoucna bude pokračovat tento trend vyčleňování žen z programů DDR, nebude tak možné zajistit správné fungování společnosti. Velmi problematické je také přílišné zaměření se na krátkodobé bezpečnostní cíle odzbrojení na úkor dlouhodobých cílů reintegrace. Tato nerovnováha také vede k vyloučení určitých cílových skupin z programů DDR (Knight 2008).

Principy DDR jsou důležitou součástí v mírovém procesu, z toho důvodu je potřeba v jejich plánování a provádění postupovat komplexně a koordinovaně. Všechny tři principy na sebe vzájemně navazují, poté, co skončí fáze odzbrojení, začíná demobilizace a po jejím ukončení na ni navazuje proces reintegrace (UNDPKO 1999: 24). Organizací stojících za těmito principy je OSN, přičemž podílet se na DDR mohou i regionální organizace a to formou kontroly, zda jsou všechny principy dodržovány (UNDPKO 1999: 27).

2.1 Kritéria napomáhající k úspěchu DDR

Autor Massim Fusato (2003), který se věnuje principům odzbrojení, demobilizace a reintegrace, přišel s pětibodovým seznamem kritérií, která by měla splněna před spuštěním samotných principů DDR.

1. **Bezpečnost.** Pro všechny strany zapojené do konfliktu je zapotřebí vytvořit bezpečné prostředí, aby upustily od použití svých zbraní a mohly tak začít fungovat DDR. Důvěra je klíčovým prvkem pro prolomení pokračujícího násilí. Klíčovou úlohu zastávají třetí strany, které dohlíží např. na dodržování příměří, bezpečnost jedinců a provádění programů odzbrojení.
2. **Zapojení všech válčících stran.** Jak je z názvu tohoto kritéria zřejmé, je nutné, aby se všechny zúčastněné strany staly součástí DDR a jejich odzbrojení proběhlo ve stejnou

dobu. Zapojení aktéři nesmí být diskriminováni na úkor ostatních aktérů. Všichni jsou si v procesu DDR rovni a nesmí existovat žádné výjimky. Každý, kdo nese statut pozorovatele nebo mírových sil, musí splňovat podmínky neustrannosti, neutrality a věrohodnosti v očích ostatních zainteresovaných stran.

- 3. Přijetí politických a mírových dohod.** Předtím, než budou přijaty principy DDR, je zapotřebí, aby bylo uzavřeno mezi znepřátelenými stranami příměří a panovala mezi nimi jednotná politická vůle. Úspěšná realizace programů DDR závisí na jasně stanovených principech, které jsou součástí dohod.
- 4. Komplexní přístup.** Různí aktéři působící na místní i mezinárodní úrovni zajišťují plynulé fungování fází DDR, což má vliv i na vznik následných programů DDR. Není možné, aby jednotlivé fáze na sebe nenavazovaly nebo bylo měněno jejich pořadí. Účinnost tohoto přístupu zajišťují čtyři faktory. První klade důraz na národní instituce zastřešující programy na národní úrovni. Druhý faktor vychází z předpokladu, že se mírové síly a vojenský personál podílí na odzbrojení. Na zajištění základních lidských potřeb (potraviny, vzdělání, zdravotní péče) pro demobilizované bývalé bojovníky participují civilní organizace a instituce. Poslední faktor klade důraz na zapojení místních komunit do sociální a ekonomické integrace u bývalých bojovníků.
- 5. Finanční prostředky.** Na programy DDR musí být vyčleněno velké množství peněz. V případě, že nedojde k řádnému ukončení DDR z důvodu finanční tísně, může nastat opětovný konflikt a všechno, co bylo vybudováno, bude zničeno.

2.2 Odzbrojení

Odzbrojení je proces, při kterém dochází ke sběru, dokumentaci, kontrole a odstranění ručních, lehkých a těžkých zbraní, nevyjímaje munici a trhaviny od bývalých bojovníků či civilního obyvatelstva (United Nations nedatováno). Odzbrojení může být jak vynucené, tak dobrovolné (Rufer 2005: 23–24).

Jak z popisu konceptu odzbrojení vyplývá, cílem tohoto procesu je dosažení několika cílů. Tím prvním je sledovat a kontrolovat ruční zbraně a munici, kterou u sebe společnost shromažďuje. Dalším cílem odzbrojení je vytvořit prostředí, díky kterému se společnosti navrátí do normálního stavu, kde bude snaha řešit konflikt nenásilnou cestou. Avšak nejzásadnější účel odzbrojení spočívá ve snížení počtu zbraní a munice mezi obyvateli dané země a omezení násilí, které je hrozbou pro lidskou bezpečnost (Gleichmann et al. 2004: 29).

2.2.1 Sběr zbraní a munice

Ke sběru zbraní dochází na shromažďovacích místech či samostatně vytvořených střediscích, kde působí personál OSN. Na tato místa přicházejí jedinci odevzdat své zbraně, přičemž každá zabavená zbraň musí být zaregistrována (Gleichmann et al. 2004: 34). Odzbrojení bojovníků probíhá v časových intervalech a je závislé i na typu zbraní. V některých případech může dojít k tomu, že bývalí bojovníci jsou následkem bojů oslabeni nebo mají nějaká zranění a nejsou schopni se dostavit do vzdálenějších středisek. Na pomoc jim jsou tak vysílány vozy, které je i se zbraněmi přemístí do místa sběru (UNDPKO 1999: 58).

Při registraci dochází k zaznamenání sériového čísla a typu zbraně. Personál ve sběrných místech zaznamenává i informace o vlastnících těchto zbraní. Do záznamů je zaneseno jméno a dále identifikační číslo jednotky nebo armády, kde jedinec působil. Stejným způsobem jsou zaznamenány i zbraně od bývalých bojovníků. Jedinec po řádném

odevzdání zbraní získá potvrzení a každá zbraň je označena příslušným štítkem (Gleichmann et al. 2004: 35).

Může však nastat situace, kdy jedinec odmítne odevzdat svou zbraň nebo zatají status bojovníka. V případě, že k něčemu takovému dojde, řád jasně stanovuje, že tito jedinci nesmí být zapojeni do následných procesů demobilizace a reintegrace. Z ustanovení jsou vyňaty děti, které působily jako dětští vojáci. Ti se poté zcela bez obav mohou účastnit odzbrojení, demobilizace a reintegrace, bez ohledu na to, zda navštíví sběrná místa nebo ne. Poté, co dojde ke splnění všech uvedených kroků, jsou bojovníci prohlášeni za odzbrojené. Od této doby je lze označovat oficiálně za bývalé bojovníky (UNDPKO 1999: 59–60).

2.2.2 Skladování zbraní, opětovné využití zbraní a zničení zbraní

Zbraně, které byly vybrány v procesu odzbrojení, musí být uskladněny na bezpečném místě. Veškeré zbraně a munice jsou ve skladech uloženy v bednách a pečlivě zabezpečeny. Místo úschovy zbraní je pod neustálou kontrolou jednotek podílejících se na odzbrojení. Avšak může nastat situace, kdy jsou zbraně poslány dále do oběhu a to především k policii či vojenským složkám. Ke kroku opětovného využití zbraní dochází velmi zřídka. Zbraně se nemohou dostat zpět do rukou civilního obyvatelstva. To je dáno především tím, že by mohlo dojít k narušení vztahu mezi civilisty a programy zaměřujícími se na odzbrojení. Z toho důvodu je nutné vytvořit přesný časový harmonogram pro opětovné využití zbraní. Opětovné nasazení zbraní směrem k ozbrojeným složkám podléhá důkladné kontrole a je kladen důraz na transparentnost, aby bývalí bojovníci nebyli vědomě ozbrojeni. Na tomto procesu by se měla podílet i třetí strana, která by díky své přítomnosti zajistila rovnoměrné přerozdělování zbraní a sledovala situaci poté, co bude proces ukončen (Gleichmann et al. 2004: 36–39).

Velmi často dochází k tomu, že zbraně a munice, které byly zabaveny od bývalých bojovníků nebo civilistů, jsou ve většině případů zničeny. V některých případech se můžeme také setkat s tím, že existuje neschopnost nebo nedostatek materiálních kapacit ke zničení zbraní. Fakt, zda budou zbraně zničeny a také jakým způsobem, se odvíjí od tří faktorů jako je bezpečnost, vynaložené náklady a v neposlední řadě také účinnost jejich zničení. V současné době jsou zbraně ničeny několika způsoby a je jen na dané zemi, pro jaký z nich se rozhodne, a to na základě výše tří zmíněných předpokladů (Gleichmann et al. 2004: 36).

2.2.3 Motivační programy vedoucí k odzbrojení

I přes to, že proces odzbrojení má jasné postupy a načasování, mohou se i v tomto případě vyskytnout problémy. Řada dětí, které se staly součástí ozbrojeného konfliktu, mají určitou vazbu ke zbraním, se kterými bojují. Právě díky zbraním získává bojovník pocit síly a určité nadřazenosti, a proto je pro některé bojovníky složité se svých zbraní vzdát (United Nations Office SRSG Children and Armed Conflict nedatováno a). Tento problém značně ztěžuje proces odzbrojení, který se v některých případech jeví jako neefektivní.

Za tímto účelem vznikly programy, které se snaží co nejvíce stimulovat jedince k tomu, aby se dobrovolně vzdali svých zbraní výměnou za něco jiného. Řadí se sem programy tzv. „turn-in“, „buy back“, „swap“ nebo „weapons-for-development“. Za nejvíce využívaný program je považován „weapons-for-development“. V rámci tohoto programu dochází k tomu, že jedinec se vzdá své zbraně výměnou za vzdělání a školení (UNDPKO 1999: 74). Strategie „turn in“ a „swap“ umožňují jedincům vrátit zbraně či je vyměnit za něco jiného. Další z programů „buy back“ poskytne jedinci finanční prostředky výměnou za jeho zbraň. Avšak v případě využití programu „buy back“ dochází k začarovanému kruhu. Jedinec si po obdržení hotovosti může zcela beztrápně zakoupit zbraň novou, čímž program ztrácí na významu. Pro společnost jako takovou

jsou mnohem přijatelnější programy typu „weapons for food/goods“, které řeší základní lidské potřeby a také poskytují lidem zemědělské nebo stavební stroje (Gleichmann et al. 2004: 41).

2.3 Demobilizace

Po procesu odzbrojení následuje další fáze, kterou je demobilizace. Při demobilizaci dochází k formálnímu a řízenému propouštění bojovníků působících v bojových akcích jako součást ozbrojených sil nebo skupin. Demobilizace probíhá ve dvou fázích. První fáze zahrnuje zajištění jednotlivých bojovníků či skupin ve vytvořených táborech. Následující druhá fáze zvaná „reinsertion“ nebo-li znovuzavedení představuje balíček podpory a pomoci jedincům v průběhu demobilizace (UNDDR 2005).

Na základě definice demobilizace by se mohlo zdát, že do demobilizace smí být zapojeni všichni jedinci, kteří byli aktivní součástí ozbrojených sil či skupin. Avšak to nemusí být vždy pravda. V některých případech dochází k negativnímu selektování jedinců např. starých bojovníků, nemocných a postižených osob, což by se dít nemělo. Do demobilizace by měli být zapojeni jak muži, tak ženy a děti podílející se na fungování ozbrojených skupin a sil. I přes jasné nadefinování se setkáváme spíše s překážkami, které celý proces komplikují. Řada žen, které působily u ozbrojených skupin, se setkává s diskriminací (Gleichmann et al. 2004: 45–46).

Jinak tomu není ani v případě dětí. U dětí by se mělo z pravidla jednat o jedince mladší 18 let (UNICEF 2004: 4). Ani to však dětem nemusí zaručit, že budou do procesu demobilizace zapojeni. Klíčovou roli zde sehrává datum, kdy došlo k uzavření mírové dohody. Od tohoto data mají právo podstoupit demobilizaci pouze vojáci mladší 18 let. Problémem je, že většina demobilizačních programů je nastavena tímto způsobem a kvůli časovému ohraničení na základě mírových smluv ztrácí řada dětí přístup k demobilizaci (Verhey 2001: 6).

Demobilizaci lze tak označit za velmi různorodý proces. Díky ní jedinec přestává být součástí ozbrojených složek a stává se úředně deklarováným civilistou. Také je zaručeno, že čím více jedinců projde demobilizací, tím je větší pravděpodobnost, že ozbrojené síly a skupiny budou odsouzeny ke svému zániku. Nesmíme opomenout ani na fakt, že se jedná o důležitou fázi, která má vliv na upevňování míru v zemi, v jejímž čele stojí civilní složky mírových misí společně s vojenskou podporou (UNDDR 2014: 143–144). Stejně jako odzbrojení, probíhá demobilizace v několika na sebe navazujících krocích, které představím níže.

2.3.1 Demobilizační tábory a evidence jednotlivců

Pro demobilizaci jednotlivců jsou zřízeny dočasné demobilizační tábory. V těchto táborech jsou jedinci identifikováni, ověřováni, registrováni a následně jim je poskytnuta specifická pomoc. U dětí, které se do tábora dostanou, by celý proces registrace neměl trvat déle než 48 hodin. Před samotnou registrací musí být děti odděleni od dospělých vojáků a stejně tak by měl být zamezen přístup dospělých osob k nim. Zvláštní zacházení si zaslouží i dívky, které se staly matkami. Každá matka musí zůstat po dobu celého procesu se svým dítětem. Při budování dočasných táborů je kladen důraz na to, aby nebyly v blízkosti konfliktních zón. Cílem těchto táborů je totiž zajistit bezpečnost všem jedincům, a zabránit tak hrozbě dalšího rekrutování dětí. Za hladký průběh a fungování celého procesu v táborech zodpovídá vyškolený personál (United Nations 2006: 17–18).

Jak je z předchozího odstavce zřejmé, každý jedinec musí projít procesem registrace. Za důležité informace pro registraci jsou považovány především osobní údaje (jméno, datum narození, pohlaví, rodinný stav, nejbližší rodina, adresa bydliště, dosavadní vzdělání, předcházející zaměstnání, nově získané zkušenosti/životní poslání a tělesné postižení/zdravotní problémy) a vojenské údaje (hodnost, číslo

pluku, datum a místo rekrutování, datum demobilizace, důvody demobilizace, chování při demobilizaci), které mají dopomoci k tomu, aby demobilizace a přesídlení jednotlivců proběhlo co nejlépe (UNDPKO 1999: 81–82).

K dokončení celého procesu registrace je důležitý podpis jednotlivce, který je ve většině případů nahrazen otiskem palce. Na otisky palců se přešlo z toho důvodu, že existují ve společnosti lidé, kteří jsou negramotní a nedokáží se podepsat. Tímto dává jedinec souhlas s tím, že se bude účastnit demobilizačních a reintegračních programů. Stejně tak tímto podpisem bývalý bojovník potvrzuje, že se nebude účastnit vojenských aktivit, za které by mu jinak hrozil trest (UNDPKO 1999: 82).

2.3.2 Konzultace personálu s jednotlivci

Děti, které se do demobilizačního tábora dostanou a projdou procesem registrace, konzultují svůj stav s personálem, který se jim snaží pomoci. V první řadě je nutné, aby mezi jedinci panovala důvěra, která je důležitou součástí demobilizace. Jedině tak lze od dítěte zjistit důvěrnější informace, což personálu pomáhá adekvátně zareagovat na jeho obavy a mnohem lépe se mu pak s dítětem spolupracuje (Legrand 1999: 23).

Jedinci k rozhovorům přistupují jednotlivě. Panují zde stejná opatření jako při registraci, kdy jsou děti odděleny od dospělých jedinců a jsou tak sdílnější. Každý z pracovníků má předem povinnost sdělit dětem informace o postupných krocích procesu a co je během něho čeká. V ideálním případě je rozhovor a poskytování informací jedincům vedeno v mateřských jazycích zúčastněných dětí a členové personálu jsou stejné národnosti jako bývalí dětské vojáci. Dívky, které pohovor absolvují, přijdou do styku pouze s personálem ženského pohlaví. Avšak v rámci některých rozhovorů může nastat situace, že děti nebudou chtít sdělit některé informace o sobě ze strachu z možné msty (UNDPKO 1999: 85–86). K nesdílnosti jedinců může dopomoci i neschopnost stran konfliktu

dohodnout se na demobilizaci. Existuje tak vysoké procento dětí, které se odmítá vrátit zpět domů, protože jejich území ovládá jedna ze zneprátených stran (Legrand 1999: 24).

Na základě pohovorů s dětmi je určen jejich fyzický a psychický stav. Při posuzování zdravotního stavu by neměly být dívky diskriminovány kvůli svému pohlaví a měla by jim být věnována zvláštní pozornost. Kromě toho, že se speciálně vyškolený personál snaží o psycho-sociální podporu dětí, které se staly součástí ozbrojených skupin či sil, je také prioritním cílem personálu podpořit jedince v dalším procesu reintegrace. Zvláštní důraz je kladen na to, aby děti nezískávaly nálepku dětských vojáků, která má negativní vliv na jejich psychiku a na život do budoucna. Z toho důvodu by měly být následné programy pomoci přístupné všem dětem, které jsou válkou zasaženy bez ohledu na jejich pohlaví či zdravotní stav (UNDPKO 1999: 86).

2.3.3 Znovuzavedení

Poslední fází demobilizace je tzv. „reinsertion“ nebo-li znovuzavedení. Díky této fázi mohou bývalí bojovníci a jejich rodiny získat jídlo, oblečení, lékařskou péči, krátkodobé vzdělání a odbornou přípravu na zaměstnání. V tomto případě představuje „reinsertion“ přechodnou pomoc, která je zaměřena na okamžité potřeby jedinců v krátkém časovém intervalu a neměla by být srovnávána s náročnějším procesem reintegrace (UNDDR 2005). Obecně by se tedy dalo říci, že fáze znovuzavedení vyplňuje prostor mezi procesem demobilizace a následnou reintegrací. V některých případech dokonce dochází k tomu, že znovuzavedení a reintegrace probíhají ve stejném časovém horizontu a prolínají se (UNDDR 2014: 158–159).

K tomu, aby mohla fáze znovuzavedení úspěšně fungovat, slouží vybudovaná centra prozatímní péče. Do těchto center jsou přijímány děti mladší 18 let. Ihned po jejich přijetí dochází k jejich rozdělení dle věku.

Děti mají díky centru přístup ke zdravotnickým službám, jako jsou např. zdravotní prohlídky, testování a poradenství v oblasti HIV nebo prenatální služby a jiné. Dětem by v těchto střediscích měla být poskytována pomoc zaměřující se především na jejich překonání traumatu z bojů, rozvoj jejich sebevědomí a zároveň by svou účastí v centrech měly získat praktické dovednosti. Personál centra se snaží o to, aby se každé dítě zapojilo do vhodné sportovní, kulturní a rekreační činnosti, na jejichž základě si vybudují prvek důvěry, který je v této fázi velmi důležitý (United Nations 2006: 18–19).

2.4 Reintegrace

Nyní se dostáváme do poslední fáze procesu DDR a tou je reintegrace, která má velký vliv na budoucí směřování jedinců ve společnosti. OSN definuje reintegraci jako proces, v rámci kterého bývalí bojovníci obdrží status civilistů a získají přístup k zaměstnání a příjmu. Reintegrace představuje proces, který klade důraz na sociální a ekonomické aspekty ve společnosti (UNDDR 2005). Primárním cílem reintegrace a jejích programů je zajistit, aby se bývalí bojovníci zapojili zpět do civilní společnosti. V procesu reintegrace není příliš kladen důraz na jedince tak, jako je tomu v procesu demobilizace. Svou důležitou úlohu sehrávají spíše komunity, přičemž později se jedinci stávají jejich členy (Gleichmann et al. 2004: 65). Další rozdíl mezi reintegrací a dvěma zbývajících procesy je ten, že nevyžaduje pevné údaje, ale pouze informace o dovednostech, schopnostech, záměrech a očekáváních jedinců (UNDPKO 1999: 38).

Proces reintegrace by neměl být podceňován a měl by mu být věnován dostatek času, protože se jedná samo o sobě o dlouhodobý proces. Programy, které vznikly za účelem reintegrace, řeší témata především hospodářského, sociálního, psychosociálního a politického charakteru. Zvláštní důraz při jejich zakládání je kladen na faktory, které jsou pro danou oblast a jedince charakteristické. Z toho vyplývá, že

reintegrační programy budou od sebe odlišné v různých částech světa (UNDDR 2014: 158).

Přechod dětí zpět do své společnosti může být pro některé děti velmi náročný. Některé z nich si nedokáží představit, že mohou žít zcela jiný život, než tomu bylo u ozbrojených skupin či sil. Z toho důvodu se reintegrační programy zaměřují na několik základních a důležitých složek, které mají dopomoci k tomu, aby se všechny děti mladší 18 let mohly stát součástí civilní společnosti a to zcela bez obav.

2.4.1 Hledání a znovu sjednocení rodin/komunit

S každým dítětem, které se dostane až do této fáze, by měl být veden rozhovor o tom, kde chce do budoucna žít. Náзор dětí je v tomto případě velmi důležitý, protože by neměly být ze strany personálu tlačeny do věcí, které samy nechtějí. V některých případech se řada dětí rozhodne žít zcela samostatně pod rouškou anonymity bez své rodiny nebo se chtějí stát součástí rodiny jiné. Mnohem více se však setkáváme s případy, kdy se bývalí dětskí vojáci chtějí vrátit ke své rodině a komunitě (Lorey 2001: 33).

V těchto případech nastupuje vyškolený personál, který se snaží o nalezení rodin či příbuzných bývalých vojáků, přičemž fáze jejich hledání musí být podniknuta co nejdříve. Fakt, zda se dítě vrátí zpět ke své rodině, musí být důkladně posouzen, aby se předešlo možným problémům (DDRWG 2005: 22). Existují totiž rodiny, které nejsou schopné zajistit dítěti bezpečnost a rodinné zázemí, protože jsou chudé. Z toho důvodu musíme brát v potaz také to, že některé děti odešly od své rodiny k ozbrojeným skupinám, zcela dobrovolně právě v souvislosti s rodinou situací. V případě, že rodina bývalého dětského vojáka je na tom stejně jako před odchodem dítěte, nemělo by jí být svěřeno. Tímto postupem lze efektivně zabránit tomu, aby se děti znovu nestaly součástí ozbrojené skupiny (United Nations 2006: 23).

Dalším problémem je, že řada dětí je vystavena stresu z návratu ke své rodině a to z několika důvodů. Rodina či komunita byla vystavena násilí svých jedinců v době, kdy byli součástí ozbrojených sil nebo skupin. Dívky, které se staly oběťmi sexuálního násilí, zneužívání či vykořisťování jsou terčem nadávek a ponižování ze strany ostatních jedinců. Nejvíce ohroženou skupinou se však stávají dívky, které na základě těchto zkušeností otěhotní a porodí potomky (DDRWG 2005: 22). Mohlo by se zdát, že proces znovusjednocení rodin či komunit je jednoduchý, ale tento proces není jen o návratu dítěte zpět. Důležitou roli hraje to, zda jsou komunity připraveny pro znovupřijetí dítěte. Pro některé z nich může být velmi složité přijmout bývalého dětského vojáka zpět. Z toho důvodu by měly být vedeny debaty o tom, proč je důležité přijmout dítě zpět do komunity. Tato jednání vedou mezi sebou představitelé politické a náboženské scény, tradiční vůdci společně s personálem organizací, který má proces reintegrace na starost. Určitou osvětu společnosti a nárůst povědomí o dětských vojácích zvyšují také náboženské instituce, nevládní organizace, kluby, v rámci kterých probíhají rozpravy na toto téma, což dětem otevírá možnost stát se plnohodnotnými členy komunity (Lorey 2001: 33–34).

Komunity, které souhlasí s přijetím dítěte, se snaží prostřednictvím kulturních, náboženských a tradičních rituálů o reintegraci dívek a chlapců zpět do společnosti. Každé takto přijaté dítě si projde tzv. procesem formálního přijetí. Při tomto procesu dochází k tomu, že dítě přijímá odpovědnost za své jednání a chování. V některých případech je po dítěti požadovaná omluva za činy, kterých se dopustilo. Dítěti je následně komunitou odpuštěno a to za pomoci tradičních očištných rituálů, které ho zbaví „pošpinění“ (Lorey 2001: 35).

2.4.2 Vzdělání

Kromě sjednocení rodin a komunit hraje velmi důležitou roli i vzdělání. Velkým problémem je fakt, že řada dětí, které se staly součástí

ozbrojených skupin, neměly přístup ke vzdělání, a pokud ano, tak velmi omezený. To je dáno především tím, že se děti dětskými vojáky staly v příliš nízkém věku anebo do té doby pomáhaly zabezpečit svou rodinu. Děti, které si v minulosti prošly vzdělávacím systémem, mají mnohem větší šanci uspět do budoucna (Verhey 2001: 19).

Vzhledem k tomu, že některé děti nejsou schopné se plně vrátit zpět do vzdělávacího systému, jsou vytvářeny programy zaměřující se na odbornou přípravu a dovednosti. Všechny vytvořené programy by měly vycházet z předpokladů, které jsou charakteristické pro dané oblasti a hlavně by dětem měly pomoci přizpůsobit se civilnímu životu. Děti tak získají dovednosti v oblasti zemědělství, chovu zvířat, domácích prací, tesařství a ručních prací. Děti, které získají vzdělání a projdou si procesem odborné přípravy, mají mnohem větší šanci do budoucna i při nalezení zaměstnání (UNICEF 2007a: 4).

2.4.3 Psychický stav

Děti, které zastávaly roli dětských vojáků v ozbrojených konfliktech, jsou ve většině případů postiženy trvalými duševními poruchami. Během svého krátkého života se tyto děti staly svědky vražd, mučení a jiných zvěrstev páchaných na lidech v jejich společnosti. Bývalí dětské vojáky jsou více emocionálně citliví než děti, které nebyly donuceny bojovat. Právě u bývalých dětských vojáků se v mnohem větší míře vyskytují posttraumatické stresové poruchy (PTSD), deprese a úzkosti. S těmito poruchami se nepotýkají pouze chlapci, ale také i dívky, které jsou vystaveny pohlavnímu zneužívání a znásilňování (Bartoloni 2012). Není neobvyklé, že u dívek lze v hojné míře diagnostikovat tzv. Stockholmský syndrom. Tento syndrom se vyskytuje především u dívek, které v ozbrojených skupinách zastávají roli manželek. Stockholmský syndrom se projevuje v situacích, kdy jsou dospívající dívky odtrženy od své rodiny a posléze se stávají závislými na svých věznitelích. Pocit závislosti je ještě více umocněn tím, když dívka čeká nebo již má se svým věznitelem

dítě. Reintegrace dívek s tímto syndromem je velmi složitá, protože se stávají až příliš závislými na svých věznitelích (Poulton-Bangura, 2013).

Problémem také je, že naprostá většina dětí, které se zúčastnily ozbrojených konfliktů, je mnohem agresivnější. Ve větší míře tito jedinci bojují s pocity hněvu, projevy nepřátelství a myšlenkami násilí. Výsledně děti trpící těmito poruchami nejsou schopny komunikovat s ostatními lidmi, častěji podléhají panice či trpí výpadky paměti. Z těchto důvodů je důležité brát v potaz, že bývalí dětští vojáci nejsou vyzrálí a jestliže trpí psychickými poruchami, jsou mnohem náchylnější na podněty, s kterými by zdravý jedinec neměl problém (Lindsey 2016),

Psychické problémy se u dětí rozvíjejí mnohem intenzivněji ve chvíli, když si uvědomí, že se vrací zpět ke své rodině nebo komunitě. Děti zažívají pocity nejistoty, úzkosti, mají strach ze stigmatizace a tedy z toho, že nebudou přijaty do civilní společnosti. Odprostit se od těchto pocitů by jim měla pomoci právě jejich rodina, komunita nebo neziskové organizace, které se této problematice věnují. Dětem by měla být nabídnuta psychosociální podpora, v rámci které děti přijmou nové vzorce chování, posílí svou hrdost a hlavně získají možnost rozhodovat o své budoucnosti. U dětí, které byly takto společností podporovány, je větší šance na úspěšnou reintegraci (United Nations 2006: 25).

2.4.4 Gender

Velkým tématem v procesu reintegrace se stává i gender. Jak jsem již několikrát zmínila, dětští vojáci mají v rámci ozbrojené skupiny či síly různé role. Od chlapců se očekává, že budou zastávat roli vojáků, špionů, nosičů či cvičit nově příchozí. Dívky ve většině případů zastávají ženskou roli, tedy připravují jídlo, uklízí, hlídají děti, ošetřují zraněné členy a v neposlední řadě se stávají terčem sexuálního násilí ze strany členů ozbrojené skupiny či síly. Řada dívek, které byly součástí ozbrojené skupiny a byly sexuálně zneužívány, trpí kromě psychických poruch také

závažnými onemocněními (sexuálně přenosnými nemocemi či reprodukčními problémy). Mnohem častěji se také setkáváme s tím, že dívky s některými vojáky či vůdci ozbrojených skupin otěhotní a porodí dítě (Foukalová 2013).

Dalším problémem je také fakt, že na rozdíl od chlapců jsou dívky zajaty na mnohem delší dobu. Všechny tyto aspekty představují velký problém pro zpětnou reintegraci dívek zpět do jejich rodiny či komunity. Dívky, které se vrátí zpět k rodině či komunitě, jsou velmi často svými příbuznými odmítnuty, vyloučeny z komunity nebo pronásledovány. Některé společnosti na dívky nahlížejí jako na vrahy či přenašeče HIV. Největší míře stigmatizace podléhají dívky, které byly sexuálně zneužívány a vrací se domů těhotné nebo s již narozeným dítětem. Terčem posměchu nejsou pouze dívky, které působily v ozbrojených skupinách či silách, ale také jejich děti, které jsou označovány za „povstalecké děti“ (Snowdon 2016: 11–12).

Reintegrace dívek zpět do společnosti je mnohem složitější, než je to v případě chlapců. Je velmi těžké přesvědčit společnost, aby dívky přijala nazpět, což je dáno především „morálními a kulturními pravidly“ komunit. Avšak problém není jen u rodin/komunit, ale také v nedostatku peněžních kapacit na reintegraci jako takovou. Dívky jsou tak často z procesu reintegrace zcela odebrány nebo o pomoc nestojí. Z toho důvodu je nutné apelovat na to, že i dívky potřebují reintegraci. Každá z dívek by měla mít zajištěnou psychologickou péči, zdravotní péči, přístup ke vzdělání a zaměstnání. Největším pozitivem z celé reintegrace je návrat dívek zpět k rodině/komunitě a aby byl tento návrat úspěšný, musí být do budoucna kladen větší důraz jejich vzdělávání v genderové problematice (Clifford 2011).

3 ROLE MEZINÁRODNÍCH VLÁDNÍCH A NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ

V následující kapitole se budu věnovat mezinárodním vládním a nevládním organizacím, které se zabývají problematikou dětských vojáků, dětských práv či reintegrací. Pro každou z nich jsem si vybrala tři zástupce. Jako vládní organizace jsem se rozhodla představit OSN společně s Úřadem zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty, UNICEF a ILO. Za neziskové organizace jsem si zvolila Invisible Children, Watchlist on Children and Armed Conflict a Save the Children. Tyto organizace jsem si zvolila z toho důvodu, neboť patří k těm nejznámějším a aktivně se zapojují do této problematiky.

3.1 OSN

OSN vznikla roku 1945 ve Spojených státech amerických a jejím primárním cílem je zajistit mezinárodní mír a bezpečnost prostřednictvím spolupráce mezi aktéry mezinárodního systému. Z tohoto důvodu se organizace věnuje problematice dětských vojáků, protože právě jejich rekrutování má zásadní vliv na mezinárodní mír a bezpečnost ve světě.

Prvním impulzem pro zapojení organizace do problematiky dětí v ozbrojených konfliktech vnesla Rada bezpečnosti OSN, která se od roku 1999 začala aktivně zajímat o tuto problematiku. Z důvodu velkého zájmu o toto téma došlo v roce 2001 k zahrnutí dětí do agendy mírových operací OSN (United Nations Peacekeeping nedatováno). Velký vliv na zakomponování dětských vojáků do mírových operací má také zpráva generálního tajemníka z roku 2000 nesoucí název „The Role of United Nations Peacekeeping in Disarmament, Demobilization and Reintegration“. Ve zprávě je pokládán velký důraz na odzbrojení, demobilizaci a reintegraci dětských vojáků (UN Secretary-General 2000: 1). Jak je z předcházející kapitoly věnující se DDR zřejmé, je velmi důležité, aby si bývalí dětské vojáky prošli fázemi DDR a začali tak žít nový život bez ozbrojené skupiny a násilí.

Od roku 2002 také OSN pracuje na vydávání tzv. zostuzujících seznamů, v rámci kterých jsou zveřejněny ozbrojené síly a skupiny zemí, které využívají děti v ozbrojených konfliktech. Každý z těchto seznamů je zahrnut do výročních zpráv generálního tajemníka OSN o dětech a ozbrojených konfliktech. Na základě těchto seznamů vznikly pracovní skupiny, které monitorují situaci v zemi, která figuruje v seznamu. Do seznamu byly zařazeny státy jako Čad, Kolumbie, Somálsko nebo Uganda² (Child Soldiers International 2012: 115).

Rada bezpečnosti OSN vydala v souvislosti s dětskými vojáky několik rezolucí. Primárním cílem všech rezolucí je zajistit, aby byla dodržena práva dětí a nedocházelo k najímání dětských vojáků do ozbrojených skupin či sil. Rezoluce také zdůrazňují, že bylo přijato mnoho právních dokumentů, které se problematikou dětských vojáků zabývají (viz 2. kapitolu) a zúčastněné státy by je měly dodržovat. Problémem však je, že i přes vzniklé mezinárodní a humanitární právní normy stále dochází k jejich porušování. Rada bezpečnosti OSN vyzývá všechny členské státy, aby stíhaly osoby, které jsou odpovědné za genocidu, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a další kruté činy na dětech. Pozitivním přínosem v této problematice je, že byl zaznamenán pokrok v oblastech DDR. Rada bezpečnosti OSN také žádá členské státy, aby bylo každé dítě po narození registrováno, popřípadě do-registrováno. V průběhu konfliktu i po jeho ukončení musí mít děti přístup k základním službám včetně vzdělání a zdravotní péče. Zároveň Rada bezpečnosti oceňuje důležitou roli poradců v mírových misích, kteří se podílejí na ochraně dětí a jejich začleňování zpět do společnosti (UN Security Council 2014: 1–6).

Průlomovým se stal rok 2005, kdy Rada bezpečnosti vydala rezoluci číslo 1612, ve které došlo k zavedení mechanismu sledování a podávání zpráv o dětech a ozbrojených konfliktech. Primárním úkolem

² Dále jsou zahrnuty země jako Pobřeží Slonoviny, Demokratická republika Kongo, Srí Lanka, Jemen a Súdán (Child Soldiers International 2012: 115).

tohoto mechanismu je sběr včasných, nestranných, přesných a pravdivých informací v souvislosti s využíváním dětí jako vojáků. Veškeré informace týkající se monitoringu jsou každoročně zpracovávány ve zprávě generálního tajemníka pro děti a ozbrojené konflikty (UN Secretary Council 2005: 2).

Na mechanismu monitorování a podávání informací se podílí pracovní skupiny, které dohlížejí na případné porušení šesti stanovených bodů mechanismu. Jedná se především o:

1. zabití nebo mrzačení dětí,
2. odvody dětí a jejich aktivní zapojení v ozbrojených skupinách či silách,
3. útoky na školy nebo nemocnice,
4. sexuální násilí páchané na dětech a znásilnění,
5. únosy dětí,
6. zamezení přístupu dětí k humanitární pomoci (MRM Tools nedatováno).

Angažovanost Rady bezpečnosti OSN v problematice dětských vojáků považují za velmi důležitou. Pozitivně hodnotím především to, že se snaží prostřednictvím svých rezolucí, které jsou pro státy závazné, pomoci dětem, které jsou zasaženy konfliktem nebo do něj vtaženy prostřednictvím ozbrojených složek či sil. Rada bezpečnosti tedy nedělá rozdíly mezi dětmi a požaduje stejná práva pro všechny z nich. Vytvořením monitorovacího mechanismu Rada bezpečnosti ukázala, že je zapotřebí se tomuto tématu mnohem detailněji věnovat a zajistit tak dětem ochranu.

3.2 Úřad zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty (SRSG)

O Úřadu zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty (*The Special Representative of the United Nations*

Secretary-General for Children and Armed Conflict) můžeme hovořit od roku 1996, kdy byl vytvořen Valným shromážděním. Prvotním impulzem pro vytvoření úřadu byla zpráva „The Impact of Armed Conflict on Children“ od bývalé ministryně školství Graça Machel z Mosambiku. Machel ve své zprávě poukázala na to, že probíhající konflikty mají negativní vliv na život dětí a že ve většině případů jsou oběťmi válek právě děti. Na základě této zprávy přijalo Valné shromáždění rezoluci A/RES/51/77, díky které došlo k vytvoření mandátu a jmenování zvláštního zástupce pro děti a ozbrojené konflikty (United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict nedatováno b).

Mezi hlavní pracovní náplň zvláštního zástupce pro děti a ozbrojené konflikty patří několik úkolů. Jedním z nich je shromažďování informací a na jejich základě posílení ochrany dětí, které jsou v průběhu svého života vystaveny konfliktu. Jeho dalším úkolem je, aby problematika týkající se porušování práv dětí byla neustále akcentována a došlo tak ke zvyšování povědomí u společnosti o tomto tématu. Díky zvyšování povědomí dochází k mezinárodní spolupráci, která si klade za cíl zvýšit ochranu dětí ve světě. Zvláštní zástupce také každoročně prostřednictvím svých výročních zpráv informuje Valné shromáždění, Radu pro lidská práva či Radu bezpečnosti OSN o situaci dětí ve válkách, tudíž ho lze označit za tzv. zprostředkovatele mezi tělesy OSN a vládami států. V některých případech může zvláštní zástupce navštívit přímo místa problémů, tudíž součástí jeho pracovní náplně jsou i terénní návštěvy, které efektivně mapují situaci dětí v dané zemi (United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict nedatováno c).

Důležitou součástí výročních zpráv zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro děti a ozbrojené konflikty je i seznam ozbrojených sil a skupin, které páchají protiprávní skutky vůči dětem. Rada bezpečnosti v reakci na výroční zprávu zástupce sestavuje akční plány, které mají vyřešit protiprávní jednání páchané na dětech. Poté, co

je akční plán sepsán, musí být podepsán OSN a daným aktérem, který je zveřejněn ve výroční zprávě. Akční plány jsou vytvořeny pro každého aktéra individuálně, tudíž neexistuje žádný univerzální koncept. Akční plán tvoří časový harmonogram, jakým způsobem by se mělo postupovat, bez toho aniž by bylo porušeno mezinárodní právo a byla zajištěna adekvátní ochrana dětí (United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict nedatováno d). K propuštění dětí mladších 18 let z ozbrojených sil a skupin a k ochraně proti jejich zpětnému rekrutování se zavázaly vlády Afghánistánu, Čadu, Myanmaru, Somálska, Jižního Súdánu či Ugandy v akčních plánech OSN. Státy, které naplní závazky dohody, budou z akčních plánů smazány stejně jako např. Ugandská lidová obranná síla (UPDF, *Ugandan People's Defence Forces*) společně s jejími Místními obrannými jednotkami (Child Soldiers International 2012: 115).

Nicméně z praxe se několikrát potvrdilo, že jestliže chceme, aby se společnost o dané téma zajímala, je zapotřebí vytvořit kampaň. To si uvědomil i generální tajemník OSN, který vyhlásil „Globální kampaň za všeobecnou ratifikaci a realizaci Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte“. Tuto kampaň zároveň doprovázela kampaň „Zero under 18“ za podpory Úřadu zvláštního zástupce pro děti a ozbrojené konflikty. Cílem bylo dosáhnout všeobecné ratifikace Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte a zapojování dětí v ozbrojených konfliktech. Jak je z druhé kapitoly této práce zřejmé, státy na základě Opčního protokolu nesmí rekrutovat děti mladší 18 let do svých armád a tomuto nařízení podléhají i ozbrojené skupiny. Úkolem každého státu je zabránit náborům a přijmout dostupná opatření proti této problematice. Státy mají také povinnost demobilizovat děti, které jsou mladší 18 let a zajistit jim služby, které jim dopomohou k reintegraci. Kampaň probíhala do roku 2012, přičemž se 21 států rozhodlo pro ratifikaci Opčního protokolu o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Do této doby celkem 166 států přistoupilo k ratifikaci, avšak stále existuje ještě 18 zemí např. Spojené arabské

emiráty, Mauretánie či Jižní Súdán aj., které protokol nepodepsaly a ani neratifikovaly. Na druhé straně lze nalézt 13 zemí, které ho podepsaly, ale neratifikovaly jako Somálsko, Libérie, Haiti a jiné (United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict nedatováno e).

V souvislosti s problematikou zapojení dětí do ozbrojených konfliktů se každý 12. únor označuje jako Mezinárodní den proti využívání dětských vojáků. Toto datum nebylo vybráno náhodně, právě 12. 2. 2002 vstoupil v platnost Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Jak podotýká zvláštní zástupkyně pro děti a ozbrojené konflikty Leila Zerrouguiová, je zapotřebí si nadále připomínat, že děti jsou nejvíce ohroženou skupinou jak v případě najímání, tak při jejich zapojování do konfliktu. Mezinárodního společenství má povinnost přijmout taková opatření, která povedou k ukončení rekrutování dětí a jejich využití v bojích, a proto je nutné si toto téma každý rok připomínat (United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict 2016).

3.3 Dětský fond Organizace spojených národů (UNICEF)

O UNICEF můžeme hovořit od roku 1946, kdy byl založen jako Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci (*United Nations International Children's Emergency Fund*). Jeho úkolem bylo pomoci dětem v souvislosti s 2. světovou válkou. Roku 1953 se UNICEF stal součástí OSN s cílem zajistit pomoc dětem, které strádají bez ohledu na to, v jaké části světa žijí. Pomoc od UNICEF spočívá v tom, že se pro děti snaží zajistit zdravotní péči, výživu, pitnou vodu, hygienu, základní vzdělání jak pro dívky, tak chlapce či jejich zajištění ochrany před zneužíváním, vykořisťováním a násilím, což je velmi úzce doprovázeno nemocí HIV/AIDS. Výhodou této organizace je, že se jedná o mezivládní organizaci, a tak přichází do kontaktu s vládami jednotlivých zemí stejně jako s nevládními organizacemi (UNICEF nedatováno a).

Do kategorie ochrany před zneužíváním, vykořisťováním a násilím spadá právě nábor dětí do ozbrojených skupin či sil. UNICEF se podílí na uvolňování dětí, které se staly součástí ozbrojené skupiny či síly a pomáhá jim se začleněním zpět do společnosti. Na základě informací zveřejněných fondem bylo od roku 1998 osvobozeno přes 100 000 dětí z více než 15 zemí. Fond se také zaměřuje na služby, které dopomáhají ke zlepšení tělesného a duševního zdraví u dětí, které si prošly konfliktem. Cílem je pomoci dětem získat vzdělání, poskytnout jim školení a naučit je dovednostem, neboť všechny tyto aspekty jsou důležité pro jejich budoucí život. Například v roce 2010 se fondu podařilo úspěšně reintegrovat 11 400 dětí, které sloužily v ozbrojených skupinách či silách (UNICEF 2011).

UNICEF hraje taktéž významnou roli při procesech DDR. Jak jsem již výše zmínila, podílí se na propuštění dětí z ozbrojených složek, což spadá do procesu demobilizace. Stejně tak se UNICEF angažuje při znovuzачlenění dětí do společnosti, čemuž odpovídá fáze reintegrace. UNICEF se tak společně se svými partnery podílí na vytváření národních DDR programů prostřednictvím péče, technické či finanční podpory. V neposlední řadě nesmíme opomenout, že UNICEF je taktéž důležitým aktérem bojující za právní normy, které zakazují využívání a rekrutování dětí mladších 18 let (UN Programme of Action Implementation Support System nedatováno).

V březnu 2014 došlo ke společné spolupráci mezi UNICEF a Zvláštním zástupcem generálního tajemníka pro děti a ozbrojené konflikty. Došlo tak k vytvoření společné kampaně nesoucí název „Children, Not Soldiers“. Kampaň měla upoutat pozornost všech vlád ve světě a podpořit je v přijímání efektivních opatření proti rekrutování dětí do vlastních armád a došlo také ke zvyšování technické pomoci. Najímání dětí ze strany armád států mělo být ukončeno do roku 2016. Kampaň také poukázala na to, že při řešení této problematiky je zapotřebí

vést dialog s různými aktéry. Kromě UNICEF a SRSG se zapojil Odbor pro mírové operace (DPKO), Odbor pro politické záležitosti (DPA), Mezinárodní organizace práce a Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Všichni tito aktéři spolupracovali společně s příslušnými státy a nevládními agenturami, stejně jako s komunitami a rodinami samotných dětí. UNICEF uspořádal také řadu přednášek na téma dětí v ozbrojených konfliktech s cílem zvýšit povědomí společnosti o této problematice (UNICEF nedatováno b: 1–2).

3.4 Mezinárodní organizace práce (ILO)

Jako poslední mezinárodní vládní organizaci jsem se rozhodla zařadit Mezinárodní organizaci práce. Tato organizace vznikla roku 1919 a byla součástí Versailleské smlouvy, která stála za ukončením 1. světové války. V té době totiž převládal názor, že trvalého míru lze dosáhnout pouze v případě, že existuje sociální spravedlnost. Od roku 1946 se ILO stala specializovanou agenturou OSN, která má sídlo v Ženevě (ILO nedatováno b).

Jak jsem již uvedla v druhé kapitole, roku 1999 byla vytvořena Mezinárodní organizací práce právě Úmluva o nejhorších formách dětské práce. O několik let dříve, konkrétně v roce 1992, ILO vytvořila Mezinárodní program pro odstranění dětské práce (*International Programme on the Elimination of Child Labour, IPEC*). Tento program měl zajistit pozvolnou eliminaci dětské práce stejně jako i nejhorších forem dětské práce. Cíle lze na základě ILO dosáhnout posilováním kapacit zemí pro boj s touto problematikou, či podpořit různá hnutí odmítající dětskou práci. Jak ILO poukazuje, právě kvůli dětské práci jsou děti odtrženy od možností získat dovednosti a vzdělání, které jsou pro jejich budoucnost zásadní. Samotným problémem je také otázka chudoby, která se v těchto případech akorát prohlubuje (ILO nedatováno c).

Podle odhadů Mezinárodní organizace práce je v Africe zaměstnáno 59 milionů dětí ve věku od 5 do 17 let. Děti ve většině případů pracují v kamenolomech, dolech či na farmách. Nejvíce dětí je zaměstnáno v zemích subsaharské Afriky. Nebezpečnou práci v tomto regionu vykonává bezmála 10 % dětí. Avšak na druhou stranu můžeme zaznamenat i pokles zaměstnaných dětí, který se snížil o 6 milionů. Mezi lety 2008–2012 pracovalo v regionu subsaharské Afriky bezmála 30 % dětí ve věku mezi 5–17 let. Stále však nemůžeme hovořit o úplném odstranění dětské práce na tomto kontinentu. Na téma dětské práce se snaží ILO upozornit i jednotlivé africké státy, které pro boj s touto problematikou vytvářejí národní akční plány. Prvním problémem však je, že se jedná o dlouhodobý proces, který nepřináší rychlá řešení tak, jak si některé země představovaly. Druhým poměrně závažným problémem je fakt, že více než polovina států na africkém kontinentu ještě nezačala navrhopvat své vlastní národní akční plány. ILO se tak snaží podpořit africké státy, aby nadále pokračovaly ve vytváření národních akčních plánů zabývajících se dětskou prací i jejími nejhoršími formami (ILO nedatováno d).

Jak ILO poukazuje, děti, které jsou součástí ozbrojených sil či skupin, je mnohem méně než těch, jež spadají do ostatních forem dětské práce. Konflikty samy o sobě mají negativní vliv na sociálně ekonomické prostředí, což vede ke zvýšení faktorů, které mají co dočinění s dětskou prací. Děti, které pracují, jsou v důsledku konfliktu ohroženou skupinou a častěji se tak stávají součástí prací, které jsou pro ně nebezpečné a škodí jejich zdraví. ILO zdůrazňuje, že mezi ozbrojenými konflikty a dětskou prací existuje kauzalita. Efektivnímu řešení by měl dopomoci i program IPEC. Program se kromě ekonomické reintegrace dětí, které byly součástí ozbrojených sil a skupin v Burundi, Kongu, DRK, Rwandě, Kolumbii, Srí Lance či na Filipínách, věnuje budování kapacit jak vyřešit konflikty a postkonfliktní situaci v zemích ve spolupráci s Mezinárodním školicím střediskem (ILO nedatováno d).

3.5 Invisible Children

Jako první nevládní organizaci jsem se rozhodla zařadit organizaci Invisible Children. Pro tuto organizaci je charakteristické, že není zaměřena na dětské vojáky v různých částech světa, ale právě na dětské vojáky pocházející z LRA v Ugandě. Invisible Children vznikla roku 2004 a zpočátku jediným cílem této organizace bylo ukončit násilí konané Armádou Božího odporu pod vedením Josepha Konyho. Kromě tohoto cíle se v současné době organizace snaží pomoci a zajistit bezpečnost komunitám ve střední Africe. K dosažení těchto cílů organizace využila podporu široké veřejnosti, kterou se jí podařilo zmobilizovat (Invisible Children nedatováno a).

Když se podíváme na programové zaměření této organizace, zjistíme, že je velmi široké. Organizace se věnuje celkem 18 programům. O těchto programech by se dalo říci, že částečně jsou mířeny na komunity v Ugandě a dílem mají upozornit veřejnost, že i něco takového se ve světě odehrává, a proto by se společnost měla spojit a bojovat proti této problematice. Mezi programy patří:

1. rehabilitační programy,
2. program zajišťující přístup k nezávadné pitné vodě, zlepšení sanitace a hygieny členů komunity,
3. stipendijní program,
4. program školy pro školy,
5. program školení,
6. program vytvářející venkovské spořitelny a úvěrová družstva,
7. program zahrnující výměny učitelů,
8. program podporující gramotnost dospělých,
9. program vytvářející workshopy pro komunity,
10. program na vytvoření interaktivního nástroje mapující útoky LRA,
11. program zaměřený na výrobu letáček a na rádiové

- vysílání nesoucích poselství pro všechny dětské vojáky, aby se vrátily zpět domů,
12. vytvoření programu včasného varování skrze rádiové vysílání,
 13. mezinárodní akce (pochody a protesty lidí),
 14. vytváření summitů,
 15. politická podpora,
 16. národní cesta (projekce o LRA a dětských vojácích),
 17. vystoupení umělců,
 18. natáčení filmů a videí (Invisible Children nedatováno b).

Za velký přínos této organizace vnímám vytvoření systému včasného varování prostřednictvím rádiového vysílání a nástroj informující o útocích LRA na obyvatele. Problémem je, že Armáda Božího odporu působí v oblastech střední Afriky, kde naprostá většina komunit nemá přístup ke komunikačním sítím, což znemožňuje získávat jakékoliv informace. Za další problém můžeme označit omezenou kapacitu bezpečnostních sil, které nejsou schopny ochránit obyvatele proti LRA. Díky organizaci Invisible Children se 85 komunit mohlo zapojit do systému včasného varování prostřednictvím rádiového vysílání (Invisible Children nedatováno c).

Aby se mezinárodní společenství mohlo dozvědět o brutalitě a násilí páchané Armádou Božího odporu, bylo zapotřebí vytvořit webovou platformu³. Jejím prostřednictvím jsou sdílána videa, fotky a příběhy jedinců, kteří přišli s Armádou Božího odporu do styku. Díky tomuto nástroji mohou vládní i nevládní organizace získávat oficiální informace a data, která jsou ověřena datovými odborníky z Invisible Children. Do současné doby bylo nahlášeno celkem 3182 incidentů, které měly co dočinění s Armádou Božího odporu (Invisible Children nedatováno d).

³ Viz <https://www.lracrisistracker.com/>

Největší úspěch však organizace Invisible Children sklídila v roce 2012, kdy vypustila do světa kampaň pod názvem „KONY 2012“. Prostřednictvím natočeného 30 minutového videa se společnost po celém světě dozvěděla o osobě Josepha Konyho a jeho Armádě Božího odporu, která se dopouští brutálních činů na území Ugandy, DRK, Jižního Súdánu, Súdánu a Středoafričké republiky. Na základě tohoto videa si organizace kladla za cíl „proslavit“ Josepha Konyho a pobouřit tak společnost, která podpoří všechna dostupná opatření eliminující využívání dětských vojáků pod vedením Konyho a jeho ozbrojené skupiny (Invisible Children e).

Díky sociálním sítím se video mezi společnostmi šířilo tak rychle, že během šesti dní od zveřejnění mělo bezmála 100 milionů zhlédnutí. Do kampaně se připojily také celebrity, které na svých sociálních sítích upozorňovaly na informace spojené s kampaní, čímž dopomohly k její ještě větší medializaci (Kanczula 2012). Na druhé straně se kromě pozitivního ohodnocení objevuje i vlna kritiky. Řada kritiků se domnívá, že video je příliš zkresleno a nepodává pravdivý pohled na celou situaci. Konyho se sice podařilo „porazit“, ale na druhou stranu kvůli medializaci se mu daří stále skrývat, co celkově stěžuje pro jeho dopadení. Jiní kritici jsou rozhořčeni poselstvím videa založeného na aspektu břímě bílého muže, že pouze Západ může tento problém vyřešit. V neposlední řadě se někteří kritici odvolávají na tzv. „slaktivismus“⁴ (Cohem 2012).

Domnívám se, že kampaň KONY 2012 je významným krokem vpřed, v souvislosti s bojem proti této problematice. Díky videu došlo ke zvýšení povědomí u společnosti a reakce na sebe dlouho nenechala čekat. Dne 24. 4. 2012 dokonce vystoupil americký prezident Barack Obama, který prohlásil, že dojde opět k autorizaci misí USA na podporu Africké unie. Africká unie si klade za cíl zastavit násilí konané ze strany

⁴ Slaktivismus je pojem, který je založen na tom, že jedinec, který se aktivně podílí například na online peticích, má ze svého činu dobrý pocit, ale ve skutečnosti tato činnost nemá žádný politický či sociální dopad (Morozov 2009).

LRA a zatknout Josepha Konyho. Organizaci se také díky celosvětové podpoře podařilo zahájit programy, které do té doby byly pro organizaci finančně náročné (Invisible Children nedatováno e).

3.6 Watchlist on Children and Armed Conflict

Watchlist on Children and Armed Conflict vznikla roku 2001 jako nevládní nezisková organizace. S jejím vznikem mělo dojít ke zlepšení monitorování a podávání zpráv o dětech, proti kterým bylo konáno násilí v době války. Jak sama organizace poukazuje, děti jsou při ozbrojených konfliktech vystaveny sexuálnímu násilí, zabíjení, mrzačení a některé z nich jsou dokonce rekrutovány. Děti, které nejsou tomuto násilí vystaveny, se pro změnu potýkají s útoky na školy, nemocnice či je jim odepírána humanitární pomoc. Hnacím motorem této organizace je prostřednictvím nashromážděných informací ukončit násilí páchané na dětech a zajistit, aby byla zaručena práva dětí. K těmto účelům organizace využívá spolupráci s lokálními, národními a mezinárodními nevládními organizacemi (Watchlist nedatováno a).

Na rozdíl od organizace Invisible Children se Watchlist zaměřuje na menší škálu programových oblastí. Celkem Watchlist sleduje tři programové oblasti. První sférou jsou programy podpory. V této oblasti Watchlist plní roli nezávislého obhájce (advokáta), který doporučuje změnu politik či naopak obhajuje a implementuje již vzniklé právní dokumenty, které vznikly na ochranu dětí. K naplnění těchto cílů však musí spolupracovat se sekretariátem OSN či agenturami OSN, kterým napomáhá v prosazování a začleňování nových důležitých poznatků týkajících se dětské bezpečnosti (Watchlist nedatováno b).

Druhou oblastí, kde se Watchlist realizuje, jsou partnerské programy. Na základě těchto programů podporuje lokální organizace občanské společnosti, které se podílejí na monitorování a podávání zpráv v případech, kdy jsou porušována práva dětí během ozbrojeného

konfliktu. Takovéto partnerské programy také slouží jako nástroje pro vyškolení lokálních nevládních účastníků, kteří se následně podílejí na monitorování a podávání zpráv z daných oblastí. Od roku 2005 Watchlist aktivně podporuje programy v Afghánistánu, Barmě/Myanmaru, Kolumbii, DRK, Libérii, Nigérii, Nepálu či Čadu, kde se snaží adekvátně reagovat na potřeby místních (Watchlist nedatováno c). V poslední fázi tohoto procesu Watchlist vydává zprávy, které detailně zkoumají negativní dopady na děti během ozbrojeného konfliktu v konkrétních zemích. Poté, co je zpráva od Watchlist vytvořena, očekává se, že bude vynaloženo dostatečně velké úsilí k tomu, aby byla zajištěna ochrana dětí (Watchlist nedatováno d).

3.7 Save the Children

Jako poslední nevládní mezinárodní organizaci jsem se rozhodla zařadit Save the Children. Původní organizaci založila roku 1919 Britka Englantyne Jebbová, která ji pojmenovala jako Save the Children Fund. Důvodem k jejímu založení byl nesouhlas Jebbové s uvalenou blokádou po 1. světové válce, která měla být trestem pro poražené státy. Zastávala názor, že tím, kdo nejvíce touto blokádou trpí, jsou právě děti, a proto je zapotřebí jim pomoci. O oficiálním vzniku organizace Save the Children můžeme hovořit až od roku 1932, kdy byla následně založena v USA (Save the Children nedatováno a).

Nyní organizace působí ve 120 zemích světa včetně USA. Svou činností Save the Children pomohla více než 185 milionům dětí po celém světě. Jejím cílem je především ochrana dětí, zajištění k přístupu ke zdravotní péči, vzdělání, ekonomickým příležitostem či jim pomoci v případě živelných katastrof, konfliktů a humanitárních krizí (Save the Children nedatováno b).

Když se detailněji podíváme na statistiky vytvořené organizací, uvidíme, že největší důraz je kladen na programy zaměřující se na zdraví

a výživu (30 %), vzdělání (22 %), krizové události (20 %), hlad a živobytí (10 %) a nejméně se programy zaměřují na HIV/AIDS (8 %), rozvojové programy (6 %) a na ochranu dětí (4 %) (Save the Children 2015). Jak je tedy z předcházejících informací zřejmé, organizace Save the Children není zaměřena jen na dětské vojáky, jako je to v případě Invisible Children. Pole působnosti této organizace je mnohem širší, je zde snaha řešit ta nejpálčivější témata, která se týkají dětí.

Na druhé straně si organizace uvědomuje, že existuje mnoho dětí, které jsou odloučeny od rodiny, a které jsou součástí ozbrojených sil či jsou sexuálně zneužívány. Organizace se proto snaží na tyto nedostatky efektivně reagovat. Z toho důvodu se zaměřuje na znovusjednocení rodin. Jak sama organizace podotýká, je velmi důležité, aby se děti co nejrychleji setkaly znovu se svou rodinou. Organizace nepodporuje jen znovusjednocení rodin, ale také vzdělávání a komunity. V neposlední řadě organizace klade důraz na psychologickou podporu dětí, které se potýkají s psychickými problémy. Zajímavostí je, že organizace buduje tzv. „Child Friendly Spaces“ neboli „prostory vhodné pro děti“. Tyto prostory jsou postaveny k ochraně dětí a mohou být vybudovány téměř všude. Jejich pozitivním přínosem je to, že děti mohou navazovat kontakty se svými vrstevníky a hrát si s nimi. Děti tak znovu získávají pocit „normálnosti“ a „zapomínají“ na traumatické chvíle, které se jim během života udály (Save the Children nedatováno c).

Save the Children dokonce vytvořila příručku „Child Soldiers Care & Protection of Children in Emergencies A Field Guide“, která se věnuje problematice dětských vojáků a prevenci, demobilizaci a reintegraci. Při vytváření programů pro bývalé vojáky klade organizace Save the Children důraz na to, aby programy byly genderově zaměřeny. Jak jsem již několikrát zmínila, dívky a chlapci zastávají v rámci ozbrojených skupin či sil různé pozice. Tomu by měly odpovídat i vytvořené programy, protože každé z pohlaví má jiné specifické potřeby (Lorey 2001: 13).

Příručka jasně stanovuje, že rekrutování dětí do ozbrojených skupin lze předejít vytvářením osvěty a vzděláváním veřejnosti. K tomuto účelu může nejlépe posloužit rádiové vysílání, které šíří informace napříč společnostmi a je snadno dostupné. Avšak informace o prevenci nemusí být získávána pouze skrze média, ale také prostřednictvím různých organizací či od náboženských skupin, které pro mnohé jedince představují autoritu. Velkým přínosem je, že v rámci osvěty prevence náboru organizace Save the Children spolupracuje s vůdci komunit a samotnými komunitami. V kapitole věnující se reintegraci dětských vojáků jsem nastínila, že komunity jsou důležitou součástí reintegrace, nejinak tomu je i u prevence. Možnému náboru dětí do ozbrojených sil či skupin by šlo efektivně předejít, kdyby každé získalo doklad totožnosti, jehož součástí by samozřejmě bylo i datum narození. Registrace dětí by měla probíhat i v táborech pro uprchlíky (Lorey 2001: 19–20).

V neposlední řadě by se různé iniciativy měly snažit o to, aby děti byly co v největší možné míře zabaveny. Děti, které rozvíjejí své dovednosti, jsou schopné vnímat samy sebe. V takovýchto případech jsou děti schopné rozhodovat i o své budoucnosti a nemají tak potřebu se obracet na ozbrojené skupiny či síly. Zároveň by měly být vytvořeny efektivní právní nástroje, které by zabránily dalšímu najímání dětí do ozbrojených skupin či sil (Lorey 2001: 21).

Dalším procesem, kterým se organizace Save the Children zabývá, je demobilizace. Organizace klade velký důraz na to, aby proces demobilizace trval co nejkratší možnou dobu. V rámci tohoto procesu by děti měly být připraveny na to vrátit se zpět domů ke své rodině či komunitě. V případech, kdy dítěti není umožněno se vrátit z důvodu pokračujícího konfliktu či nejbližší nejsou na jejich příchod připraveni, by mělo být prioritou poskytnout mu i nadále ochranu. K tomu, aby Save the Children mohla efektivně zajišťovat potřeby dětí, by měla spolupracovat s agenturami OSN, mírovými silami či prozatímní správou. Save the

Children se v procesu demobilizace stává důležitým mostem pro komunikaci mezi organizacemi věnující se dětským vojákům nebo dětem, které jsou součástí ozbrojených konfliktů (viz Invisible Children a Watchlist; Lorey 2001: 23).

Posledním procesem je reintegrace, na kterou organizace Save the Children klade velký důraz. Jestliže se reintegrace u bývalých dětských vojáků nepodaří, existuje velké riziko, že se děti vrátí zpět k ozbrojené skupině či síle a v některých případech se mohou podílet na trestné činnosti. Problémem také je, že děti, které se staly součástí ozbrojených skupin či sil, jsou po dlouhou dobu drženy mimo svou rodinu/komunitu. Z toho důvodu jsou budována různá rehabilitační centra a programy, které dětem pomáhají znovu vytvářet citové vztahy a vazby. Zároveň o děti pečují a hlavně je podporují do budoucna. Jakmile je dítě připraveno, odchází zpět ke své rodině/komunitě (Lorey 2001: 27–30).

4 PŘÍPADOVÁ STUDIE UGANDY A ARMÁDY BOŽÍHO ODPORU

V praktické části své práce se budu věnovat současné historii Ugandy, která je dle mého názoru důležitá pro pochopení tématu. Dále představím Armádu Božího odporu v Ugandě a jakým způsobem jsou dětští vojáci odzbrojeni, demobilizováni a začleněni zpět do společnosti. Neopomenu zmínit ani programy, které byly na území Ugandy vytvořeny za účelem DDR. V této kapitole budu především vycházet z informací, které jsem představila v teoretické části.

4.1 Uganda od roku 1962 a vzestup LRA

O svébytné Ugandě můžeme hovořit od roku 1962, kdy získala nezávislost a odpoutala se tak od koloniální nadvlády Velké Británie. Prvním prezidentem Ugandy se stal Edward Mutesa, který byl trnem v oku předsedovi vlády Miltonovi Obotemu. I přes to, že v čele země byl Mutesa, snažil se Milton Obote upevňovat svou moc v zemi. Napětí mezi prezidentem a Obotem pokračovalo do roku 1966, kdy došlo k převratu v zemi. Do čela země se tak dostal Milton Obote, který zároveň představil novou ústavu. Na základě této ústavy došlo k posílení pravomocí prezidenta (Lambert nedatováno). V tomto období Uganda učinila významný krok a ratifikovala Ženevské konvence, které mají ochránit oběti válek. Jak jsem již zmínila v podkapitole věnující se Ženevským konvencím, civilní obyvatelstvo a děti se od roku 1964 nesmí zapojovat do ozbrojeného konfliktu v Ugandě. Stejně tak má stát povinnost zajistit ochranu lidem, kteří se stali oběťmi války (Human Rights Library nedatováno).

Milton Obote se však u moci nezdržel příliš dlouho. V roce 1971 jej nahradil náčelník armády Idi Amin, který stál za převratem na Oboteho. Zpočátku své vlády byl Amin velmi oblíben mezi ugandským obyvatelstvem. Jeho obliba však netrvala příliš dlouho, nejenže mnoho lidí nechal během své vlády zabít, ale také bezmála 60 000 obyvatel asijského původu vyhnal ze země. Asijská komunita do té doby

provozovala na území Ugandy velké podniky, které následně Amin vyvlastnil, což mělo velký dopad na ekonomiku země. Posledním nevydařeným krokem Amina v průběhu jeho vlády bylo napadení Tanzanie za účelem anektování jejího regionu, což se nezdařilo. Amin tak roku 1979 prchá ze země (Marblestone 2005). K moci se opět na začátku 80. let dostal Milton Obote, který zvítězil ve všeobecných volbách. Řada občanů však s jeho zvolením nesouhlasila a označila je za zfalšované. Obote započal represivní vládu v zemi, která vedla k potlačování lidských práv a zabíjení osob. Avšak vláda Oboteho trvala do roku 1985, kdy byl opět svržen (Insight on Conflict 2010).

Ani druhá polovina 80. let není obdobím stability a klidu v zemi. K moci se prostřednictvím Armády národního odporu (NRA)⁵ dostal Yoweri Museveni. Vládní síly, které do nástupu Museveniho působily v zemi, po jeho nástupu prchly do severní Ugandy a jižního Súdánu, kde vytvořily Ugandskou demokratickou lidovou armádu (UPDA). Naprostá většina vojáků UPDA pocházela ze severní oblasti Ugandy, tedy z okresů Gulu, Kitgum a Pader, v kterých pobývá kmen Ačoli. UPDA tak měla výrazný vliv na zformování „Lord’s Resistance Army“ (LRA) neboli Armády božího odporu. LRA nejen, že přijímala bývalé dezertéry z UPDA, ale také jí UPDA hojně podporovala (Human Rights Watch 2003 a: 4). K eskalaci konfliktu v zemi značně dopomohlo, když se NRA dopustila porušování lidských práv, znásilňování, únosů obyvatelstva na území Ačolilandu⁶ (Otunnu 2002).

V reakci na to, došlo ke zformování LRA. LRA se postavila vůči ugandské vládě, která terorizovala kmen Ačoli na severu Ugandy. LRA se také proti vládě postavila z toho důvodu, že ugandská vláda podporovala

⁵ Guerillová skupina, která se po nástupu Museveniho stala vládním vojskem Ugandy. V roce 1995 došlo k jejímu přejmenování na Ugandské lidové obranné síly (UPDF) (Human Rights Watch 2003a: 4).

⁶ Oblast v severní Ugandě, která má 1, 2 milionů obyvatel. Tento region je obýván kmenem Ačoli. Skládá se z okresů Agago, Amuru, Gulu, Kitgum, Nwoya, Lamwo a Pader (JLOF nedatováno).

súdánské povstalecké skupiny. LRA tak využila této situace a rozhodla se přijímat podporu od súdánské vlády. Avšak roku 1999 byla mezi Ugandou a Súdánem uzavřena dohoda, která zakazovala vzájemnou podporu povstaleckých skupin. Zároveň Súdán ugandské vládě dovolil provádět vojenské operace v jižní oblasti své země. Tyto operace nesly název „Železná pěst“ a jejich cílem bylo zničit základny LRA v jižní části Súdánu a zachránit unesené děti. Avšak někteří členové, kteří byli součástí LRA však stihli utéci do odlehlých oblastí v Súdánu a jiní se vrátili zpět na území Ugandy. (Human Rights Watch 2003a: 4).

LRA tak začala představovat velký problém pro Ugandu a Súdán. Členové LRA porušovali lidská práva civilního obyvatelstva tím, že se uchýlovali k masakrům, únosům, sexuálnímu zotročování a mrzačení jedinců. Nově přijatí členové, zejména dívky a chlapci byli nuceni vypalovat své vesnice a zabíjet členy své rodiny. LRA se postupně začala soustřeďovat i na to, aby lidem nebyly poskytovány základní služby. Oblasti, kde se vyskytuje či vyskytovala LRA se tak potýkaly s katastrofální humanitární krizí (AU Peace and Security 2015).

Ugandská vláda se tak snažila dosáhnout cílů, které vyplývaly ze závazků Úmluvy o právech dítěte, Protokolu I a II a Africké charty blaha dítěte, jenž v první polovině 90. let ratifikovala (Human Rights Library nedatováno). Bylo tedy zřejmé, že je zapotřebí ochránit děti, které jsou mladší 18 let před násilným konfliktem a zajistit jim bezpečí. Za tímto účelem byly vytvořeny výše zmíněné operace, které měly za úkol narušit fungování ozbrojené skupiny LRA, zachránit unesené děti a ochránit civilní obyvatelstvo od LRA. Důležitým aspektem byl také fakt, že se na základě Protokolů mělo zabránit rekrutování dětí do ozbrojených složek či sil, jestliže jsou mladší 15 let. LRA byla známá svým nábořem malých dětí. Ugandská vláda se tak kromě vojenských akcí zaměřila i na přijetí právních norem, které jsou dalším významným krokem pro řešení této problematiky.

LRA posléze na vojenské operace reagovala tak, že zintenzivnila násilí proti civilnímu obyvatelstvu a došlo i k navýšení počtu únosů dětí. Do roku 2002 bylo uneseno bezmála 12 000 dětí, zatímco v roce 2004 se číslo unesených dětí pohybovalo okolo 30 000. Ugandská vláda na vzniklou situaci zareagovala tak, že vytvořila tábory, kam bylo obyvatelstvo přesunuto. Celkem bylo na území Ugandy vytvořeno cirká 23 táborů a to především v oblastech Kilak, Aswa, Nwoya a Gulu. Vytvořené tábory celou situaci zkomplikovaly. Lidé se stávali závislými na potravinové pomoci, dále vznikal fenomén vysídlených rodin a zvyšovala se míra chudoby ve společnosti. Došlo také k narušení vazeb v rámci rodiny, rodiče se cítili být zbytečnými pro výchovu a zajištění obrany svých dětí, když existovaly tábory. Situaci nepomohlo ani to, když všechny děti byly dokonce nuceny každý večer cestovat ze svých vesnic do kostelů a nemocnic v městě Gulu, jen aby nedošlo k jejich únosu (Global Security nedatováno a). Tábory se postupně začaly rozšiřovat až do okresů Kitgum a Pader. Na základě údajů UNHCR do roku 2005 žilo v táborech na území Ačolilandu v průměru 1, 1 milionů lidí a 184 000 jedinců tam stále pobývá. Zpět do svých domovů se vrátilo 826 000 obyvatel, avšak 217 000 se muselo přesunout jinam v rámci země (UNHCR nedatováno: 7).

Vzhledem ke zhoršující se situaci v zemi se ugandská vláda v roce 2000 rozhodla přijmout tzv. *Amnesty Act*, jehož cílem bylo zajistit mír a bezpečnost v zemi (ICRC nedatováno c). Zároveň země přistoupila k Opčnímu protokolu k Úmluvě o právech dítěte a zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a k přijetí Úmluvy o nejhorších formách dětské práce (Human Rights Library nedatováno). Dle Opčního protokolu se děti mladší 18 let nesmí stát součástí ozbrojených sil či skupin v Ugandě za účelem bojů. Pro Ugandu tak vyplývá povinnost zabránit náborům dětí do ozbrojených sil či skupin a přijmout efektivní právní opatření, které by tuto problematiku eliminovalo. V případě, že k takovému jednání v zemi dojde, musí být dítěti zajištěná dostatečná pomoc, demobilizace a reintegrace

ze strany státu. Na Opční protokol navázala ratifikace Úmluvy o nejhorších formách dětské práce, která stanovila, že nábor dětí mladších 18 let do ozbrojených sil či skupin je považováno za nejhorší formu dětské práce, a proto je zapotřebí ji co nejúčinněji v zemi odstranit. Zasáhnout by tak měl stát, který by dětem zajistil přístup k bezplatnému vzdělání a návrat zpět k rodině či komunitě.

Zvrátit situaci v zemi mohly i prezidentské volby, které se konaly v roce 2001. Společně s Yowerim Musevenim bojovalo o post prezidenta dalších pět kandidátů. Avšak zvrát nepřišel. Museveni obhájil svůj mandát prezidenta po dobu dalších 5 let (African Elections: 2011). V témže roce požádal prezident Museveni o pomoc USA. Vzhledem k tomu, že se Spojené státy Americké vyrovnávaly s teroristickými útoky z 11. září, rozhodl se americký prezident George Bush zařadit LRA na seznam teroristických skupin. USA také zemi přislíbily vojenskou pomoc, která by jim měla dopomoci ke zmírnění války na severu Ugandy a proti Armádě božího odporu. Součástí pomoci byl i finanční obnos ve výši 150 milionů amerických dolarů pro africké země, které se potýkají s teroristy ve své zemi (African Focus 2003). O rok později Uganda ratifikovala Římský statut, který vedl k založení Mezinárodního trestního soudu. ICC se od roku 2004 aktivně zabývá vyšetřováním válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, které mají co dočinění s konfliktem mezi LRA a ugandskou vládou. Úřad prokurátora ICC vydal jasné prohlášení, v kterém požaduje nalezení a zatčení nejvyšších představitelů LRA. Toto prohlášení také vedlo soudce ICC k tomu, že vydali v roce 2005 zatýkací rozkaz proti nejvyšším členům LRA⁷ (ICC nedatováno).

Výraznou snahu o změnu situace v zemi a ukončení bojů mezi znepřátelenými stranami lze zaznamenat až v červenci roku 2006. Roku 2006 byla spuštěna mírová jednání ve městě Džuba na území Súdánu. Za vládu Ugandy byl vyslán ministr vnitra Ruhakana Rugunda a za LRA

⁷ Mezi ně patří Joseph Kony, Okot Odhiambo, Dominic Ongwen, Vincent Otti a Raska Lukwiya (The Enough Project nedatováno: 1).

její nejvyšší představitelé. Obě znepřátelené strany se na počátku vyjednávání zavázaly k dohodě, která by zajistila příměří v zemi až do konce února a úplná mírová dohoda by byla dosažena do února roku 2008. Problémem však bylo, že Joseph Kony se nechtěl účastnit jednání, protože na něj byl vydán mezinárodní zatykač ze strany ICC. Na jednání Joseph Kony vyslal svého zástupce Vincenta Ottho. Avšak Vincent Ottho byl nedlouho poté Konym zabit, protože mírový proces velmi podporoval. Joseph Kony by byl ochoten s ugandskou vládou vyjednávat pouze za předpokladu, že by došlo k zastavení jeho stíhání u Mezinárodního trestního soudu, což však bylo nepřijatelné (Smock 2008).

Mírová jednání mezi ugandskou vládou a LRA selhala. Nejenže během mírových jednání dal Kony pokyn k založení tábora LRA v národním parku Garamba v oblasti severovýchodního Konga, ale také nařídil zaútočit na vesnice a únášet děti v Demokratické republice Kongo (DRK). Panuje tedy všeobecný předpoklad, že mírové rozhovory byly pro Konyho a jeho LRA záminkou pro odpočinek a přeskupení v rámci území. Paradoxem je, že během vyjednávání míru bylo LRA poskytováno jídlo, ošacení a zdravotnické potřeby (Invisible Children nedatováno f). Na druhou stranu se již oblast severní Ugandy přestala potýkat s povstaleckými nájezdy LRA. Severní Uganda procházela hospodářskou obnovou. Do oblasti se vrátilo až milion původních obyvatel, kteří ihned po návratu začali usilovat o své zdroje obživy, a došlo také k navýšení počtu sporů o pozemková práva. Avšak obnova byla velmi pomalá, což bylo dáno špatně nastavenými vládními programy. Lidé neměli přístup k základním službám, do škol, nemocnic. Neefektivnost programů byla dána také tím, že vláda se potýkala s korupcí a došlo také k omezení politické svobody či médií (The Resolve 2010).

V reakci na neúspěšné mírové rozhovory se v prosinci roku 2008 rozhodla armáda Ugandy, DRK a Súdánu zahájit operaci „Lightning Thunder“, za podpory USA. Primárními úkoly této operace bylo zaútočit

na tábor vybudovaný na severovýchodě DRK, zničit Armádu božího odporu a zajmout její nejvyšší představitele. Operace však neměla takový úspěch, jaký si zúčastněné státy představovaly. Konymu se společně s jeho skupinou podařilo uprchnout a vzápětí na to zareagoval odvetnými útoky proti civilistům. V té době došlo k zabití 1000 lidí na severovýchodě Konga a bezmála 400 000 jedinců muselo opustit své domovy. LRA se tak díky operaci roztříštila na menší skupiny, které lze špatně dopadnout, což Konymu ulehčuje se bez obav pohybovat napříč DRK, Středoafričskou republikou a Súdánem (dnes Jižním Súdánem) (Downie 2011).

Spojené státy americké byly s výsledkem operace nespokojené, a tak tehdejší prezident Barack Obama podepsal v roce 2009 zákon „Lord's Resistance Army Disarmament and Northern Uganda Recovery Act“. Spojené státy se tímto zákonem zavázaly pomoci ukončit násilí páchané LRA napříč africkými zeměmi. LRA by se již neměla dopouštět únosů, zabíjení, mrzačení a znásilňování jedinců. Spojené státy chtějí aktivně spolupracovat s vládou v Ugandě, DRK, Súdánu či Středoafričské republice na řešení situace. Zároveň USA kladly důraz na humanitární pomoc, regionální obnovu, ochranu civilního obyvatelstva či opětovné začlenění bývalých bojovníků do společnosti (Office of the Press Secretary 2010). Na pomoc ugandským ozbrojeným silám bylo vzápětí americkou administrativou nasazeno 100 amerických vojáků, kteří sloužili jako poradci. Díky jejich vzájemné spolupráci mělo dojít v co nejkratším možném čase k zadržení nebo zabití nejvyšších členů LRA. USA také nabídly odměnu 5 milionů amerických dolarů za informace vedoucí k dopadení Josepha Konyho, Odhiamba či Ongwena⁸ (Al Jazeera 2014).

V roce 2011 došlo mezi vládou Ugandy, DRK, Středoafričskou republikou a Jižním Súdánem k dohodě. Státy se rozhodly vytvořit

⁸ Z celkového počtu pěti stíhaných nejvyšších osob LRA, zůstaly na živu jen tři z nich. Jak jsem již zmínila výše, Vincent Otti byl zabit Josephem Konym. V roce 2006 zemřel i velitel Raska Lukwiya (The Hague Justice Portal nedatováno).

„Regional Cooperation Initiative for the Elimination of the LRA“ (RCI-LRA). Došlo tak k vytvoření multilaterálního politického rámce, který měl za úkol zjednodušit společné vojenské akce, diplomacii mezi aktéry a také dohlížet na obnovu oblastí zasažených výskytem LRA. Vznik RCI-LRA posvětila Rada míru a bezpečnosti Africké unie. Zúčastněné státy vytvořily společné regionální síly, které čítají bezmála 5000 vojáků. (Conciliation Resources nedatováno). Dle výroční zprávy Rady bezpečnosti OSN pro rok 2014 došlo ke zlepšení situace v zemích. Výsledkem spolupráce Ugandy, DRK, Středoafričské republiky a Jižního Súdánu je snížení počtu násilí páchaného na civilním obyvatelstvu ze strany LRA. Stejně tak došlo k eliminování členů LRA. Rada bezpečnosti OSN také africkým státům doporučila pokračovat v boji proti LRA a rozšiřovat svou spolupráci i napříč sousedními státy (United Nations 2014). Situaci, zda násilí páchané LRA vzrůstá či klesá, od roku 2011 důkladně mapuje LRA Crisis tracker, který byl vytvořen za pomoci neziskové organizace Invisible Children a jejích partnerů. LRA Crisis tracker byl vytvořen tak, aby podával informace o násilí páchaném LRA na území DRK, Středoafričské republiky či Severního a Jižního Súdánu. Přístup k této platformě mají jak jedinci, tak mezinárodní organizace.

Velký tlak na řešení situace v zemích, kde se vyskytuje LRA přišel v roce 2012. Právě roku 2012 přišla nezisková organizace Invisible Children s kampaní Kony 2012. Tato kampaň zaznamenala velký úspěch ve společnosti napříč různými zeměmi. Konečně došlo k medializaci této problematiky a zvýšení povědomí u společnosti. Vůdce LRA Joseph Kony se stal „veřejně známou“ postavou, proti které je zapotřebí efektivně bojovat. Ihned na to zareagoval americký prezident Barack Obama, který autorizoval mise USA za účelem podpory Africké Unie bojující také proti LRA.

Vzájemná spolupráce mezi RCI-LRA, USA a AU vedla k tomu, že se řada dětí vrátila zpět domů. Odhaduje se, že v roce 2013 se ozbrojená

skupina LRA skládala z cca 250 jedinců. Útoky na civilní obyvatelstvo či únosy byly velmi sporadické. Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (OCHA) předpokládal, že k prosinci roku 2013 bylo bezmála 326 000 lidí přemístěno či pobývají jako uprchlíci v zemích jako je DRK, Středoafriická republika a Jižní Súdán. Zároveň došlo k zabití dalšího trestně stíhaného člena LRA, Okota Odhiambi (Global Security nedatováno b).

Velký úspěch v souvislosti s LRA byl zaznamenán v roce 2015. Na území Středoafriické republiky byl povstaleckou skupinou Seleka zadržen další z nejméně postavených členů LRA, Dominic Ogwen. Krátce po svém zajetí byl předán americkým silám, které spolupracovaly s vojáky AU. Netrvalo dlouho a o několik dní později byl převezen k ICC v Haagu. U Mezinárodního trestního soudu se Dominic Ogwen bude zpovídat z bezmála 70 obvinění za válečné zločiny (The Guardian 2016). Obvinění však nebyla konečná, dále došlo k zahrnutí vraždy, pokusu o vraždu, mučení, znásilňování, sexuální otroctví. Ogwen se také provinil tím, že zajišťoval náborů dětí mladších 15 let do LRA či vyžadoval po dívkách „nucená manželství a těhotenství“. Vypadá to však, že soud s Ogwenem bude trvat několik dalších let, protože se jeho obhájci snaží napadnout důkazy pro jejich nespolehlivost či poukázat na to, že Ongwen je sám obětí LRA., jejíž členové ho v 10 letech unesli (Burke 2017).

I přes to, že se LRA stáhla z území Ugandy před bezmála 11 lety, země se stále z války nevzpamatovala. Ugandské vlády se snaží vytvářet projekty týkající se zlepšení služeb, infrastruktury, přesídlení či reintegrace konfliktem zasažených komunit. V současné době výrazně přispívají do ekonomiky země cizinci (např. Indové a Číňané), kteří začínají podnikat v regionu. Dokonce i sami místní obyvatelé se nebojí investovat své peníze k nákupu dobytka či pluhů. Děti se už nemusí každou noc přesouvat do kostelů a nemocnic ze strachu z únosů. Otevřely se nové školy, nemocnice či došlo k vybudování barů a hotelů

v zemi. Avšak problémem je, že těchto změn se dočkali lidé pouze ve velkých městských oblastech. Lidé obývající venkov či přesídlené osoby stále žijí v chudobě a nemají přístup k základním službám. Tento rozdíl lze vidět mezi severní částí Ugandy a zbytkem země. (Okiror 2016). S chudobou také úzce souvisí zdravotní stav obyvatel. Uganda má v současné době bezmála 38 milionů obyvatel z toho 1 461 700 lidí trpí HIV/AIDS. Čísla nemocných však nemusí být konečná, vzhledem k nedostatečnému přístupu ke zdravotní péči. Nemocní lidé s oslabeným organismem tak nemohou vykonávat fyzicky náročnou práci a tím dochází ke zvyšování nezaměstnanosti v zemi. V průměru se lidé v zemi dožívají 55 let (CIA 2017).

Podle Rozvojového programu OSN by se měla Uganda v nejbližších letech zaměřit primárně na několik problémů. Do budoucna by země měla zapracovat na snížení chudoby a vysoké nezaměstnanosti u mladých jedinců. Velkým problémem je také fakt, že lidé mezi sebou vedou spory o půdu a přírodní zdroje. Následující ugandské vlády musí efektivněji zapracovat na odstranění těchto problémů. Lidé v zemi jsou stále sužováni strachem, že se konflikt vrátí zpět, jestliže se situace v zemi neuklidní a nestabilizuje (Okiror 2016).

4.2 Zajetí, výcvik a role dětí v LRA

Pro Armádu Božího odporu je charakteristické, že se během svého působení zaměřuje na útoky proti civilnímu obyvatelstvu. Členové LRA přepadávají a vypalují vesnice, školy, znásilňují, mrzačí a zabíjí bezbranné obyvatelstvo. V případě, že ve vesnici napadené příslušníky LRA někdo přežije, je zajat. LRA se zaměřuje především na únosy malých dětí a je úplně jedno, zda se jedná o chlapce či dívky. Zajaty a unášeny jsou děti, které nedosáhly věku 18 let. Po vyplenění vesnic jsou přeživší děti donuceny nést uloupené věci. V případě, že dítě nechce uposlechnout příslušníka LRA, je nemocné či se snaží uprchnout je

zabito. Na zabíjení ostatních dětí se však podílejí děti samotné (Human Rights Watch 1997).

Od druhé poloviny 80. let, kdy LRA operuje, bylo uneseno bezmála 20 000 dětí⁹. Počet únosů začal nebývale narůstat po roce 2002 v souvislosti s vojenskými útoky na LRA. Z důvodu zajištění ochrany dětí došlo k tomu, že tisíce dětí musely každý den opustit vesnici a uchýlit se ke spánku v nemocnicích či kostelech v městě Gulu. Z rodiny zůstávají doma pouze dospělí jedinci, kteří hlídají majetek. V některých případech může dojít k tomu, že i samotní dospělí členové rodiny jsou uneseni. Avšak jejich působení v LRA není tak zdlouhavé jako u dětí, protože pomáhají nosit ukořistěné věci a v zápětí jsou propuštěni. U dětí to takto nefunguje a v naprosté většině případů jsou zajati po dobu několika let. Stále větší zájem klade LRA na únosy velmi malých dětí, protože děti nízkého věku jsou schopny se mnohem lépe podřídít a dívky nejsou infikovány virem HIV (Human Rights Watch 2003a: 6–7).

Poté co jsou děti uneseny, jsou vystavovány násilí ze strany ostatních členů LRA. Mlácení dětí je považováno LRA za zcela normální akt, protože jen takto lze dětem předat sílu, aby byly výbornými vojáky. Každé dítě, které přežije, podstoupí rituál. Tento rituál spočívá v tom, že se na čelo, hrudník, záda, ruce a nohy dítěte nakreslí kříž z bambuckého oříškového oleje. Dětem je následně vysvětleno, že od této chvíle jsou součástí LRA a v případě jejich útěku budou v nejbližší možné době vypátrány a zabity. Poté jsou děti vystaveny vojenskému výcviku. Tento výcvik trvá po dobu několika týdnů. Děti jsou rozděleny do skupin o cca 50 jedincích. Při výcviku se děti učily pochodovat ve formacích, střílet, čistit, sestavovat a rozebírat zbraně. Mnohem větší zkušenosti ve výcviku získaly děti, které byly uneseny do roku 2002, protože v Súdánu bojovaly proti SPLM/A a ugandským ozbrojeným silám. V dalších letech vojenská

⁹ Dle statistiky organizace Resolve bylo v Ugandě uneseno 66 000 jedinců ve věku mezi 14–30 lety v rozmezí let 1990–2006. Mezi lety 1988–2004 bylo uneseno 30 000 dětí (The Resolve nedatováno).

cvičení dětí upadala. Někteří jedinci absolvovali jen krátkodobá školení či vůbec žádný výcvik (Human Rights Watch 2003b).

Avšak v LRA nejsou zastoupeni pouze aktivní bojovníci. V rámci skupiny se můžeme setkat také s dětmi, které zastávají různé role. Děti, které nejsou schopny boje, mohou plnit roli nosičů potravin či munice. Jiní mohou zastávat funkci poslíčků, kteří předávají různé informace dalším členům své skupiny. Děti jsou také často posílány do terénu pro sběr informací a slouží tak jako špioni. V nejhorším možném případě jsou děti použity jako živé štíty (Maslen nedatováno). V rámci skupiny LRA se můžeme setkat i s dívkami, kterých je početně méně než chlapců. Některé z dívek si také projdou vojenským výcvikem a jsou nasazeny do akcí proti civilnímu obyvatelstvu či ugandské armádě. Jiné jsou naopak nuceny pracovat několik hodin a nosit těžká břemena. Úkolem dívek je zajistit každodenní chod tábora, tudíž musí obstarat dostatečné množství dřeva na oheň a vody a zároveň také uvařit pro svou skupinu. Jakmile dívka dosáhne věku mezi 14–15 lety stane se „manželkou“ některého z velitelů LRA. V tomto období jsou dívky sexuálně zotročovány a znásilňovány, což následně vede k nechtěným těhotenstvím, přenosům pohlavních chorob (včetně HIV/AIDS) či psychickým traumatům (Human Rights Watch 2003a 13–14).

5 ODZBROJENÍ, DEMOBILIZACE A REINTEGRACE V UGANDĚ

Tato kapitola se bude věnovat odzbrojení, demobilizaci a reintegraci v Ugandě. Při sepsání této kapitoly budu vycházet z informací z teoretické části a dat, která jsou v současné chvíli dostupná pro toto téma.

Prvním výrazným krokem k zahájení odzbrojení, demobilizace a reintegrace na území Ugandy bylo přijetí tzv. „Amnesty Act“ neboli zákona o amnestii, ze strany ugandské vlády (Afako 2012). Na základě tohoto zákona byla udělena milost všem jedincům¹⁰, kteří se zapojili do války v různých částech země, nevyjímaje boje proti ugandské vládě od druhé poloviny 80. let. Omilostněni byli také jedinci, kteří spolupracovali s lidmi podílející se na válce či se podíleli na trestné činnosti za účelem podpory války (ICRC nedatováno: 1–2).

Zároveň došlo ke zřízení „Amnesty Commision“ (Komise pro amnestii). Komise byla složena z předsedy a dalších šest členů, kteří museli představovat vysoké morální autority. Komise dohlížela na programy, demobilizaci, reintegraci a přesídlování bojovníků. Úkolem komise bylo také podporovat dialog mezi zneprátenými stranami a zajistit, aby došlo ke sladění všech potřebných mechanismů. Komise však nebyla posledním tělesem, které vzniklo v rámci zákona. Došlo také ke zřízení „Demobilization and Resettlement Team“ (DRT), nebo-li Týmu pro demobilizaci a přesídlení, který se skládal ze sedmi členů. DRT pomáhal s vykazováním vyřazených zbraní, demobilizací, opětovným vyrovnáním a reintegrací. DRT byl pod neustálým dohledem komise. Původně měl tento zákon platit po dobu šesti měsíců, avšak před uplynutím byl prodloužen¹¹ (ICRC nedatováno c: 3–5).

¹⁰ V zákoně nebyla stanovena věková hranice pro podstoupení DDR. Avšak Ugandě je stanovena trestní odpovědnost dětí, které jsou starší 12 let. Lze tedy předpokládat, že do DDR nebyly zahrnuty děti mladší 12 let (CRIN nedatováno).

¹¹ Nejdříve byl zákon o amnestii prodloužen do května roku 2008, poté do 25. 5. 2010 (Escolapau 2009: 116). Následně se ugandská vláda rozhodla na posledním jeho

Jak je na základě tohoto zákona zřejmé, nebyl přímo orientován proti bojovníkům LRA, ale proti všem, kteří se zúčastnili, ať už přímo či nepřímo jakýchkoliv bojů v zemi. Zákon ve svém znění nerozlišoval mezi ženskými a mužskými bojovníky, do DDR tak mohli být zahrnuti všichni jedinci bez ohledu na pohlaví.¹² Zároveň je také nutné odlišovat mezi komisí a DRT, protože komise se nezaměřovala na odzbrojení, tak jak tomu bylo právě u DRT. Za velmi důležité považuji taktéž zdůraznit, že přistoupit na zákon o amnestii nebylo ze strany bojovníků povinné, ale zcela dobrovolné.

Začlenění DDR do zákona o amnestii vyvolalo velkou diskuzi o tom, zda je možné tímto nahradit oficiální principy DDR, které jsou nastoleny poté, co je uzavřena mírová dohoda mezi zneprátelenými stranami. Vzhledem k tomu, že jednání o uzavření míru započala až v roce 2006, nemohla země stavět na oficiálních základech DDR. Problémem byla neochota ozbrojených skupin jako celku přistoupit na odzbrojení a demobilizaci, na rozdíl od jednotlivců (Escolapau 2009: 114).

5.1 Odzbrojení

Vzhledem k tomu, že odzbrojení v Ugandě probíhalo pod patronátem ugandské vlády, lze tak vysledovat odlišnosti od klasického procesu odzbrojení, který jsem popsala v předcházející kapitole. V Ugandě měli bývalí bojovníci výhodu v tom, že na rozdíl od vytvoření několika evidenčních míst určených přímo pro sběr zbraní, se mohli hlásit například u armády, policie, lokálních vlád či u náboženských vůdců v rámci lokalit. Ve všech těchto místech měli jedinci možnost odevzdat své zbraně a zároveň museli příslušným zástupcům těchto úřadů potvrdit, že vzdávají svého místa v ozbrojené skupině a nebudou se již aktivně

prodloužení do května 2012 (Agger 2012: 1).

¹² V roce 2005 probíhal průzkum v okresech Gulu, Pader a Kitgum, který zahrnoval 2000 respondentů (žen i mužů) bývalých členů LRA. Na základě tohoto průzkumu bylo zjištěno, že bývalí bojovníci mají pozitivní zkušenosti s procesem amnestie a bezmála 99% zastávalo názor, že podmínky, které jsou zapotřebí k dosažení amnestie, splnily jejich očekávání (Transitional Demobilization and Reintegration Program 2008b: 2).

zapojovat do bojů. Splnění těchto požadavků vedlo k tomu, že jedinci obdrželi certifikát o odzbrojení a zároveň jim byla tímto certifikátem deklarována amnestie (ICRC nedatováno c: 2).

Odzbrojení v Ugandě fungovalo na bázi dobrovolnosti. V případě, klasických principů DDR znamenalo neodevzdání zbraní zamítnutí procesu demobilizace a reintegrace. Pro ugandské odzbrojování však tato podmínka neplatí. Existují mnohé důvody, proč bývalí vojáci nemají zbraň. Prvním z nich může být ten, že jim LRA zbraň neposkytla anebo mají v rámci skupiny jinou roli. Ve většině případů je to dáno především tím, že dojde k zadržení členů ozbrojené skupiny prostřednictvím UPDF. UPDF jim zbraně automaticky při dopadení zabaví. Všechny zabavené zbraně následně putují do kanceláří DRT, kde dochází k jejich evidenci. Jakmile jsou všechny zbraně důkladně zaevidovány, jsou předány UPDF, které je převezou do lokálních skladů se zbraněmi. Země však nevyužila možnost rozdělit zabavené zbraně mezi ozbrojené síly a policii, a proto došlo k tomu, že zbraně byly za pomoci UPDF zničeny (Finnegan-Flew 2008: 15).

5.2 Demobilizace

Do demobilizace v Ugandě, byli primárně zahrnuti ti, kdo se při odzbrojení zavázali, že již nebudou působit v ozbrojené skupině. Dále sem lze zahrnout osoby, které z ozbrojené skupiny uprchly či byly zajaty ugandskými silami. Demobilizace v zemi probíhala ve třech krocích. Nejdříve každý z jednotlivců absolvoval výslech ve vojenských ubytovnách či armádních prostorech UPDF. Výslechem se mělo dosáhnout zisku co největšího počtu informací o samotném jedinci, aby mohl být následně zaevidován (Escolapau 2009: 116).

Jakmile je osoba zaevidována, přistupuje k pohovoru s tzv. Child Protection Unit (CPU). Child Protection Unit spadají pod ugandské armádní síly UPDF. V podstatě se jedná o vyškolený vojenský personál,

který se zabývá právy dítěte a ochranou dítěte. Každé dítě je předem prostřednictvím CPU informováno o svých právech, a jakým způsobem bude následující proces probíhat. Výhodou CPU je to, že jsou složeny z jedinců ugandské národnosti a tak není mezi jedinci jazyková bariéra. Na základě pohovorů mezi jednotlivci a personálem, dochází k posouzení jejich psychického a fyzického stavu. Děti jsou zároveň personálem motivovány do budoucna. Řada dětí, které si prošly pohovory s personálem, uváděly, že kontakt s ním jim velmi pomohl. Některé z nich se i po absolvování DDR vrací na místa, kde CPU působí. To je dáno především tím, že děti v místech působení CPU mohou nahlašovat násilí, zneužívání a vykořisťování. Vliv personálů CPU byl natolik velký, že pomohl dětem zvýšit povědomí o zbrojených silách a skupinách, taktéž personál informoval o právech dítěte, což děti motivovalo k tomu aby se vyvarovaly možnému budoucímu armádnímu náboru (Save the Children 2009: 3–27).

Posledním krokem během procesu demobilizace byla fáze tzv. znovuzavedení. V průběhu znovuzavedení jsou děti, které opustily vojenské prostory přijímány do rehabilitačních center. Naprostá většina dětí prochází jedním ze tří nevládních rehabilitačních a reintegračních programů v Ugandě. Děti jsou odkázány na programy Kitgum Concerned Women's Association (KICWA), Gulu Support the Children Organisation (GUSCO) a World Vision War-Affected Children's Programme. V těchto centrech děti pobývají čtyři až šest týdnů (Veale-Stavrou 2003: 36–38). Přičemž přístup do nich mají jak muži, tak ženy. Avšak zpočátku by se mohlo zdát, že do těchto center nabírání pouze jedinci mladší 18 let, není tomu tak. Ve většině případů do těchto center přichází jedinci, kteří již překročili hranici 18 let (Schomerus-Allen 2006: 19).

Bývalý dětští vojáci se ve většině případů dostávali do rehabilitačních center vysílení a zranění. Každý jedinec bezprostředně po příchodu do rehabilitačního centra musel být podroben zdravotní

prohlídce, na základě které se rozhodlo, co s jedincem bude dále. Rehabilitační centra bývalým dětským vojákům dále poskytovala podpůrné aktivity, jako jsou individuální poradenská setkání a skupinové terapie. Rehabilitační centra také nabízela bývalým dětským vojákům zdravotnické služby, které zahrnují léčbu traumat, posttraumatické stresové poruchy, depresí či sexuálně přenosných chorob (Ochen-Okeny 2011: 17–18).

Pobyt dětí v rehabilitačních centrech je velmi důležitý, protože děti, které v těchto centrech pobývaly, jsou na tom psychicky lépe, než ty co se vrátily přímo do komunit. V rehabilitačních centrech mají děti možnost oprostít se od problémů, které je potkaly a to prostřednictvím vzdělávacích programů (pečení, krejčovství, stavebnictví) či kolektivních akcí (hry a semináře). Centra navrátilcům také pomáhají prostřednictvím rozdávání materiálních potřeb, jako je zemědělské náčiní, kuchyňské potřeby, příkrývky a matrace (IRIN 2013a). Největším přínosem těchto rehabilitačních a reintegračních center je, že připravují děti na další život v jejich komunitě či rodině. Rodina/komunita může do těchto center docházet a budovat vztahy s příslušným dítětem. Tato aktivita značně dopomáhá k tomu, že děti pobývají v těchto centrech mnohem kratší dobu než děti, o které nikdo nejeví zájem (Verhey 2001: 11).

Na základě informací z Human Right Watch prošlo rehabilitačními středisky GUSCO a World Vision v roce 2002 bezmála 1700 jedinců, kdy se ve většině případů jednalo o děti. Zatímco o rok dříve přijala centra pouze 273 osob¹³. Na druhou stranu, existovaly děti, které se rozhodly vrátit domů, bez využití pomoci poskytované v rehabilitačních centrech (Human Right Watch 2003a: 15).

V roce 2002 však na proces demobilizace a reintegrace navázal Multi-Country Demobilization and Reintegration Programme (MDRP).

¹³ Od roku 1994 do roku 2013 prošlo rehabilitačními centry 25 000 bývalých bojovníků (IRIN 2013)

MDRP podporoval demobilizaci a reintegraci bývalých bojovníků v oblasti Velkých jezer. Kromě Ugandy byly do něj zahrnuty země jako Angola, Burundi, Středoafriická republika, DRK, Republika Kongo a Rwanda. MDRP byl financován prostřednictvím Světové banky a třinácti dárců (Belgie, Kanady, Dánska, Finska, Švédsko, Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, Evropské komise). Rovněž také spolupracoval s vládami a komisemi států, agenturami OSN a NGOs (Transitional Demobilization and Reintegration Program 2008a: 1).

Demobilizace v rámci MDRP byla zacílena na 15 310 jedinců, avšak ve výsledku procesem demobilizace prošlo 16 256 osob, což předčilo očekávání. Výhody ve formě balíčků měly být distribuovány mezi 15 310 lidí, ale i přes to, že na ně tito jedinci měli nárok, nemuseli je vůbec dostat kvůli špatnému mechanismu doručování. Značná pozornost byla věnována i dětským vojákům, kterých bylo na území Ugandy demobilizováno 5 554 (Scanteam 2010: 27–34).

V rámci MDRP byl v Ugandě v roce 2005 vytvořen speciální projekt „Repatriation, Rehabilitation, Resettlement and Reintegration of ‘Reporters’ in Uganda“. Správcem tohoto projektu se stala Komise pro amnestii a celkem bylo do projektu investováno 4, 2 miliony amerických dolarů. Projekt byl zacílen na pomoc 15 300 bývalým bojovníkům, kteří splnili podmínky zákona o amnestii. Nejvíce bývalých vojáků pocházelo právě z LRA.¹⁴ Projekt byl vybudován na pěti pilířích. První pilíř zahrnoval proces uvědomění a vedení dialogu, v rámci něhož by si společnost a politické elity měly uvědomit, že je zapotřebí vyřešit konflikt v zemi prostřednictvím dialogu mezi zneprátenými stranami. Druhý pilíř byl postaven na demobilizaci¹⁵ a zpracovávání žádostí o amnestii. Do tohoto

¹⁴ Komise pro amnestii v roce 2005 zaznamenala 4 860 bývalých členů LRA v Gulu a 5 186 v oblasti Kitgum (Transitional Demobilization and Reintegration Program 2006: 1).

¹⁵ Prostřednictvím komise bylo demobilizováno 6 059 dětí, z nichž 5 341 pocházelo z regionu Ačoli. DRT také poznamenal, že bývalí bojovníci jsou rok od roku mladší, a proto je nutné jim poskytnout zvláštní péči (Transitional Demobilization and Reintegration Program 2006: 2).

pilíře spadalo také odzbrojení a vyřazování zbraní z provozu, které však nebyly finančně podporovány MDRP. Dále sem byla zahrnuta identifikace a dokumentace o bývalých vojácích či vydávání certifikátů o amnestii. Projekt zahrnoval také fázi znovuzačlenění, kde bývalí vojáci procházeli rehabilitačními centry, v rámci kterých byl posuzován jejich zdravotní stav a byly jim poskytovány poradenské služby. Jedinci, kteří splnili náležitosti vycházející ze zákona o amnestii, získali svou dokumentaci a pomoc ve formě spotřebního zboží či v hotovosti¹⁶. Předposlední pilíř byl postaven na dlouhodobější formě sociální a ekonomické reintegrace. A poslední aspekt byl zaměřen na institucionální posílení Komise pro amnestii, jenž zahrnoval nábor a školení jejich zaměstnanců (Transitional Demobilization and Reintegration Program 2009).

Projekt v Ugandě byl ukončen v červnu 2007. Výsledkem projektu byla značná pomoc ugandské vládě při přijímání a zpracovávání informací o 16 256 jedincích, kteří požádali o amnestii a zároveň byli demobilizováni. Došlo také k distribuci bezmála 14 816 balíčků pomoci pro bývalé vojáky a zainteresované aktéry. V neposlední řadě Komise pro amnestii sehrála důležitou roli při zvyšování povědomí ve společnosti (Transitional Demobilization and Reintegration Program 2009). Avšak projekt vykazoval značné nedostatky. Komise pro amnestii nebyla schopná zajistit, aby se balíčky pomoci k bývalým bojovníkům dostaly včas. Existovalo několik případů jedinců, kteří byli demobilizováni a získali certifikáty o demobilizaci, ale pomoc ve formě balíčků neobdrželi. To představovalo pro řadu jedinců velký problém, který je omezoval v reintegraci v rámci komunity či tábora, protože se nemohli do budoucna plně realizovat (Finnegan-Flew 2008: 18).

¹⁶ Balíček byl poskytován přímo konkrétnímu jedinci a zahrnoval finanční částku na pokrytí zdravotní péče, jednu přikrývku, keramickou nádobu, plastovou misku, dvě pánve, pět kilogramů fazolí a pět kilogramů semínek kukuřice (Finnegan-Flew 2008: 17).

Nový projekt na sebe nenechal dlouho čekat a v roce 2008 došlo v zemi k vytvoření projektu „Emergency Demobilization and Reintegration Project“, který byl financován 8, 2 miliony amerických dolarů. Na dárcovství se podílelo Dánsko, Nizozemsko, Norsko, Švédsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irska společně s USAID a UNDP. Projekt byl rozdělen do dvou fází. V první došlo k finanční podpoře Komise pro amnestii v Ugandě, která pomohla bývalým vojákům v sociální a ekonomické reintegraci. Zatímco druhá fáze podpořila demobilizaci a repatriaci budoucích bývalých bojovníků z LRA, ADF a dalších skupin (Transitional Demobilization and Reintegration Program 2008b: 1–2).

Stejně jako předcházející projekt byl Uganda Emergency Demobilization and Reintegration Project postaven na pěti důležitých komponentech. První z nich zahrnoval demobilizaci a repatriaci členů LRA a ADF, kteří byli odzbrojeni. Včetně toho jim byl zajištěn transport, stravování, lékařská péče, registrace a následný přesun do Ugandy. Druhým klíčovým aspektem bylo znovuzavedení nově evidovaných bývalých vojáků a kolaborantů. Tito jedinci získali krátkodobou podporu ve formě základních věcí, finančních příspěvků či jim byla zajištěna dočasná péče, aby se mohli vrátit zpět ke své komunitě. Velký důraz byl přikládán socioekonomické reintegraci až 28 800 bývalých bojovníků. Do toho bylo zahrnuto poradenství, zajištění rovného přístupu ke vzdělání, živobytí a dalším službám v rámci komunity se zvláštním ohledem na základní lidské potřeby pro zranitelné osoby, ženy a zdravotně hendikepované jedince. Předposlední pilířem projektu byla podpora dialogu a usmíření prostřednictvím šíření informací týkajících se amnestie a o navrátilcích, kteří se vrátili zpět. K tomu, aby mohlo nastat usmíření, musí dojít k budování důvěry právě mezi komunitami. V neposlední řadě byl kladen důraz na realizaci projektu a na budování dalších kapacit za účelem včasného naplnění projektu (Transitional Demobilization and Reintegration Program 2008b: 1–2).

Tento projekt byl ukončen v červenci 2011. Během fungování projektu nedošlo k úplnému demobilizování LRA a ADF. Procesem demobilizace prošlo 3 342 bývalých bojovníků, kteří pocházeli z různých skupin. Pomoc při znovuzачlenění získalo 3 348 bývalých vojáků. Z výsledků také vychází, že 65, 7 % bývalých vojáků se považuje za plně sociálně reintegrované. Bezmála 82 % jedinců zůstává součástí své současné komunity více jak tři roky. Výrazný pokrok zaznamenala i Komise pro amnestii, kdy došlo k 100% zaškolení klíčových zaměstnanců v oblasti informačního, poradenského a referenčního systému, na základě něhož bylo reintegrováno 31% bývalých vojáků (World Bank 2013).

5.3 Reintegrace

Poslední a závěrečnou fází celého procesu je reintegrace. Úlohou reintegrace je navrácení bývalých bojovníků zpět do společnosti. Z mého pohledu se jedná o proces, který je ze dvou zbývajících fází nejdůležitější, protože rozhoduje o tom, jakým způsobem bude jedinec žít do budoucna. Z toho důvodu je zapotřebí věnovat reintegraci dostatek času, než tomu je v případě odzbrojení a demobilizace. Na reintegraci se jedinci již připravují ve fázi znovuzavedení, která je součástí demobilizace a to prostřednictvím rehabilitačních a reintegračních center. K tomu, aby mohla být reintegrace považována za úspěšnou, je zapotřebí splnit několik důležitých podmínek, které jsou zahrnuty v otázkách znovusjednocení rodin/komunit, ve vzdělání, psychickém stavu a genderu.

5.3.1 Znovusjednocení rodin/komunit

Jak jsem již napsala výše, navazování vztahů mezi bývalým dětským vojákem a jeho rodinou a členy komunity začíná již v rehabilitačních centrech, kde dítě pobývá. Znovusjednocení neprobíhá hned, jelikož nejdříve rodinu a komunitu navštíví odborný poradce z centra. Úkolem tohoto poradce je připravit rodinu/komunitu na příchod

dítěte. Jakmile je rodina/komunita připravena může se jedinec vrátit zpět k ní. Z rehabilitačních center si většinou dítě přináší finanční částku a například i matraci, misku a další domácí potřeby (Akello-Richters-Reis 2006: 233).

Vzhledem k tomu, že naprostá většina členů LRA byla unesena, ovlivňuje to i vnímání rodin/komunit. Nejsou to pro ně dětští vojáci, ale děti postižené válkou, které nemohou za to, že byly uneseny. Neznamená to však, že rodiny a komunity zapoměly na to, co děti jako dětští vojáci páchaly (Angucia 2014: 362–363). Jakmile rodina/komunita je schopná přijmout bývalého dětského vojáka mezi sebe, je uspořádán ceremoniál očištění. Hojně využívaným rituálem na území severní Ugandy je šlapání na čerstvé vejce. Tím, že jedinec šlápne na vejce rodina/komunita věří tomu, že dojde k jeho očištění a zároveň dojde k vzájemnému propojení reintegrovaných dětí a rodin/komunit. Tohoto ceremoniálu se mohou účastnit i dívky. Druhým praktikovaným obřadem je omývání slzami. Tento rituál je praktikován pouze v případě, že se rodina/komunita domnívala, že je dítě za mrtvé. Všichni členové rodiny/komunity truchlí, včetně samotného navráceného dítěte. Prostřednictvím tohoto rituálu jsou děti zbaveny možných neštěstí, psychických a nevyléčitelných nemocí (Bilotta 2011: 74–75).

Jak je z průzkumů zaměřujících se na dětské vojáky zřejmé, cca 95% z nich se vrátí zpět domů ke své rodině/komunitě. Zbylé děti jsou odkázány na to žít jinde, buď protože o ně rodina/komunita nemá zájem, anebo z důvodu ztráty členů rodiny/komunity. Avšak stále se můžeme setkat s tím, že bývalí dětští vojáci jsou po svém návratu do komunity uráženi či úplně separováni, především kvůli strachu plynoucího ze strany společnosti (Annan-Blattman-Horton 2006: 66).

5.3.2 Vzdělání

Pro děti, které byly součástí ozbrojené skupiny, je také důležité zapojení do vzdělávacího procesu. Existuje naprostá většina dětí, která byla kvůli únosům odtržena od možnosti navštívit školu či jim byla zapovězena z jiných důvodů. Ve zdělávání lze narazit na několik dalších problémů, proč děti nenavštěvují školu. Prvním z nich je ten, že rodina nemá finanční prostředky na vzdělání svých dětí. Druhý problém spočívá v tom, že bývalí dětští vojáci se po svých zkušenostech v ozbrojených skupinách nejsou schopni přizpůsobit výuce ve škole. V některých případech dochází také k tomu, že školy jsou během konfliktu zničeny nebo v nich není dostatek učitelů. Velkou roli v tomto procesu sehrávají i školské orgány, které odmítají, aby se bývalí dětští vojáci staršího věku, učili společně s dětmi mladšími. Poslední problém vychází z psychiky bývalých dětských vojáků, kteří trpí obavami a pocitem studu z návštěvy školy (Verhey 2001: 19).

Motivovat děti, aby navštěvovaly školu, měla kampaň „Go to School, Back to School, Stay in School“, která byla spuštěna v Ugandě v roce 2007. Tato kampaň se zaměřovala na severní a severovýchodní část země, která byla zasažena konfliktem. Cílem této kampaně bylo přilákat děti zpět do školy a zajistit tak její úspěšné dokončení. Podle dostupných informací bylo v roce 2004–2005 zapsáno do škol 7, 2 milionů dětí, z nichž 50 % tvořily dívky. Zatímco ve válkou zmítaných oblastech byla návštěvnost škol mizivá (UNICEF 2007b). I přes to, že se některé děti během svého života nedostanou do školy, mohou čerpat ze zkušeností, které získaly při pobytu v rehabilitačních centrech. Jak jsem již zmínila, rehabilitační centra kladou důraz na to, aby se děti během jejich návštěvy zapojily do kurzů odborné přípravy a dovedností, které jim ve výsledku zajistí lepší život.

5.3.3 Psychický stav

Velkou roli při reintegraci sehrává i psychický stav bývalých dětských vojáků. V roce 2015 byla vytvořena studie věnující se psychickému stavu bývalých dětských vojáků a dětí¹⁷, které byly zasaženy konfliktem v Ugandě. Respondenty byly děti ze středních škol nacházející se v Gulu, Lire a Kitgumu, a také z center odborné přípravy v regionech Gulu a Amuru. Primárním cílem studie bylo zjistit, jaké jsou rozdíly v poruchách duševního zdraví mezi těmito dvěma skupinami dětí. Na základě této studie bylo zjištěno, že děti, které byly vojáky, jsou náchylnější k PTSD o 32 %, než děti zasažené konfliktem, ty vykazují pouze 12% náchylnost. Tento vysoký rozdíl mezi skupinami je dán především tím, že bývalí dětští vojáci se stali svědky vražd, mučení a jiných zvěrstev páchaných na lidech a někteří se toho dokonce aktivně účastnili. Z těchto důvodů lze tedy předpokládat, že bývalí dětští vojáci jsou mnohem citlivější než děti, které byly zasaženy konfliktem. Depresím je dokonce vystaveno 17 % dívek, které byly uneseny ozbrojenou skupinou, což je dvakrát více, než u dívek, které uneseny nebyly (Winkler et al. 2015). Na základě této studie lze s určitostí říci, že u bývalých dětských vojáků se mnohem častěji vyskytují posttraumatické stresové poruchy a deprese.

V neposlední řadě k psychickým poruchám, kterými jsou dětští vojáci postiženi, můžeme zařadit Stockholmský syndrom. Ten je ve většině případů spjat s dívkami, které v LRA musely podstupovat nucená manželství s bojovníky, na nichž se posléze stávaly závislými, což mělo výrazný dopad na jejich život do budoucna. Výjimkou nejsou ani výbuchy vzteku či agrese. V krajních případech bývalí dětští vojáci přemýšlí o sebevraždě. Problémem však je, že v oblastech zasažených konfliktem je jen málo nemocnic, které by se zaměřovaly na psychický stav bývalých dětských vojáků. Někteří psychiatři však poukazují na fakt, že i dospělí

¹⁷ Počet bývalých dětských vojáků byl 354 a dětí zasažených konfliktem 489 (Winkler et al. 2015).

jedinci mohou trpět těmito poruchami, a proto by se léčba měla nejdříve zaměřit na dospělé a poté až na děti. Avšak přijetí tohoto přístupu je časově a finančně náročné (Singh 2015).

5.3.4 Gender

Problematika genderu hraje v reintegraci dívek/žen v Ugandě stále významnou roli. Jak jsem již několikrát poznamenala, dívky, které byly uneseny členy LRA, plní v rámci skupiny výhradně ženské role o to horší je však jejich návrat zpět do společnosti. Dívky jsou ve většině případů vystaveny posměchu a ponižování. Obecně nejhůře jsou na tom v rámci reintegrace dívky, které se do společnosti se vrací již s narozenými dětmi. Tyto děti jsou v naprosté většině případů důsledkem sexuálního zneužívání dívek a nechtěných manželství s bojovníky LRA. Terčem posměchu a urážek se poté nestávají jenom dívky, ale také jejich děti.

V případě Ugandy je nutné si uvědomit, že, když se dívka provdá za muže z komunity Ačoli, zároveň si také bere rodinu svého manžela. Děti, které se jim během manželství narodí, spadají do manželovy komunity. Pro komunitu je naprosto nepřípustné, aby se starala o cizí dítě z toho důvodu je pro dívky velmi složité si najít budoucího manžela. Jestliže ho dívky najdou, musí opustit své dítě, které ve většině případů připadne do péče jejím rodičům. Chlapci na rozdíl od dívek mají i tu výhodu, že mohou vlastnit půdu a pozemky, dívky nemají na vlastnictví právo. Velký vliv na reintegraci dívek s dětmi mají tak na území Ugandy i kulturní aspekty, které jsou pro komunity důležité a řídí tak celý její chod (Groot nedatováno: 27).

V případě Ugandy je nutné brát v potaz, že dívky jsou zajaty v průměru na šest až sedm let, zatímco chlapci na tři roky. Dívky, které se vrátily ze zajetí, jsou ve většině případů nemocné. Dívky jsou ve špatném psychickém stavu, mají sexuálně přenosné nemoci a v nejhorších případech trpí HIV/AIDS, což ve velké míře ztěžuje jejich reintegraci.

Stále častěji se však lze setkat s tím, že dívky o zapojení do reintegračních programů nemají zájem, protože se cítí být zahanbeny a nechtějí tak na sebe ještě více upozorňovat. Dalším důvodem proč se dívky nezapojují do reintegrace, je také fakt, že reintegrační programy nejsou schopny reagovat na potřeby žen a jsou mnohem lépe přizpůsobeny mužům. V Ugandě však velkou roli při vytváření reintegračních programů sehrávají finanční prostředky, kterých bohužel není moc, a proto je reintegrace dívek v zemi naprosto neefektivní (IRIN 2013b).

Oficiálně zákon o amnestii byl ukončen v roce 2012. Na základě dat zveřejněných Komisí pro amnestii bylo do DDR zapojeno 26 232 osob, z nichž 13 021 pocházelo z Armády božího odporu. Zároveň všech 26 232 jedinců si prošlo procesem demobilizace a byla jim zaručena amnestie. Pomoci ve formě balíčku během fáze znovuzavedení využilo 20 263 osob (Kato 2012: 4–18).

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se věnovala problematice dětských vojáků v Ugandě a jejich repatriaci. Do roku 1962 byla Uganda pod koloniální nadvládou Velké Británie. Vzhledem k neustálým převratům v zemi se u moci od vzniku svobodné Ugandy vystřídal několik prezidentů. Od Miliona Oboteho, který byl zvolen dvakrát až po diktátora Idi Amina. Oba prezidenti během své vlády nastolili v zemi represivní režim, který měl dopad jak na obyvatelstvo země, tak na její ekonomiku.

V druhé polovině 80. let se do čela země za podpory NRA dostal Yoweri Museveni. NRA se ihned po jeho nástupu stala vládním vojskem, které terorizovalo obyvatelstvo žijící na území Ačolilandu. Situace v oblasti severní Ugandy byla natolik vyhrcoená, že došlo ke zformování LRA, která započala boj proti ugandské vládě. Pro LRA bylo charakteristické, že byla vytvořena z řad unesených dětí, které byly mladší 18 let. Ze skupiny, která původně vznikla, jako vzdor proti vládě se nakonec vyprofilovala organizovaná skupina, která se neštítala zabíjet vlastní obyvatelstvo. Z toho důvodu se ugandská vláda rozhodla proti LRA zakročit vojenskými operacemi. Tyto vojenské akce však neměly požadovaný účinek, jaký si vláda představovala. Následné kroky situaci v zemi ještě mnohem více zhoršily, došlo k únosům až 30 000 dětí a z obyvatel se postupně začaly stávat vnitřně vysídlené osoby. Země se tak ocitla v humanitární krizi.

V roce 2000 byl přijat zákon o amnestii, který vycházel z principů odzbrojení, demobilizace a reintegrace. Prostřednictvím tohoto zákona mělo obyvatelstvo země možnost získat amnestii. Zákon byl především směřován na jedince, kteří se účastnili bojů v zemi a i proti ugandské vládě včetně těch, co jim v tom pomáhali. V souvislosti s tím byla v rámci zákona vytvořena dvě tělesa, která dohlížela a kontrolovala chod DDR. Komise pro amnestii měla dohlížet na programy, demobilizaci a reintegraci. Na druhé straně Tým pro demobilizaci a přesídlení pomáhal

se zajišťováním vyřazených zbraní, demobilizací, opětovným vyrovnáním a reintegrací.

Zákon vykazoval několik nedostatků. Prvním z nich byl ten, že nebyl zacílen na samotné členy LRA, ale na všechny jedince. Za druhý nedostatek lze považovat to, že z odzbrojení, demobilizace a reintegrace byly vyčleněny děti mladší 12 let i přes to, že LRA byla složena z dětí mladších 18 let. Problémem také bylo, že zákon byl založen na dobrovolnosti, tudíž odpadala povinnost na něm kooperovat. Naopak pozitivním přínosem bylo, že zákon nerozlišoval mezi bojovníky ženami a muži.

V porovnání s kritérii Massima Fusata, které mají být naplněny před fungováním DDR, se nedalo ani předpokládat, že by proces DDR mohl být úspěšný. V zemi nepanovalo vůbec žádné bezpečí a zneprátené strany stále mezi sebou bojovaly. Kritérium, které se týkalo zapojení všech válčících stran, bylo naplněno jen z části. To bylo dáno především tím, že se jednalo o zcela dobrovolný akt a tak se do něj nemuseli zapojit všichni členové z ozbrojené skupiny LRA. Bohužel však nebylo naplněno ani kritérium zahrnující přijetí politických a mírových dohod. Mezi LRA a ugandskou vládou v době přijetí zákona nebyla vytvořena žádná mírová dohoda. Vzhledem k tomu, že se země ocitla v humanitární krizi, neměla dostatečné množství finančních prostředků, které by investovala do programů DDR hned na začátku. Z pohledu komplexního přístupu měly zajišťovat plynulé fungování procesu DDR Komise pro amnestii a Tým pro demobilizaci a přesídlení. S ohledem na vytvořený zákon, bylo důležité mít stále na paměti, že proces DDR v zemi neprobíhal podle oficiálních principů DDR. Oficiálně proces DDR mohl být spuštěn pouze za předpokladu, že by ugandská vláda podepsala mírovou smlouvu s LRA.

První byla spuštěna fáze demobilizace, která stejně jako její oficiální verze měla za úkol zbraně a munici vybrat, zkontrolovat a

zaregistrovat. Odlišnost tohoto procesu však byla v tom, že jedinci mohli své zbraně odevzdávat například u armády, policie či u náboženských vůdců. Původní princip odzbrojení počítal jen se zřízením evidenčních míst k tomu určených. Jedinci, kteří odevzdali svou zbraň, zároveň museli zástupcům těchto úřadů potvrdit ukončení účasti v ozbrojené skupině. To bylo podmíněno získáním certifikátu o odzbrojení i o amnestii. Výhodou pro bojovníky v Ugandě bylo, že přestože neodevzdali žádnou zbraň, mohli být zapojeni dále do demobilizace a reintegrace. U klasického principu odzbrojení bylo zakázáno takovéto jedince zapojovat do demobilizace a reintegrace.

Zbraně, které byly jedincům zabaveny, skončily u Týmu pro demobilizaci a přesídlení. Úkolem týmu bylo všechny zbraně zaevidovat. Zbraně po evidenci následně putovaly do lokálních skladů se zbraněmi, kde byly zabezpečeny a hlídány. Nakonec bylo rozhodnuto, že zbraně budou zničeny vládním vojskem.

Na tuto fázi navazovala demobilizace, kdy jedinci, kteří byli součástí ozbrojených skupin/sil byli formálně propouštěni. V oficiálním znění o demobilizaci, se děti mohly účastnit demobilizace pouze v případě, že byly mladší 18 let. Zákon o amnestii však žádnou věkovou hranici pro demobilizaci nestanovil, kromě toho, že v Ugandě jsou děti trestně odpovědné, jakmile jsou starší 12 let. Vycházela jsem tedy z toho, že děti mladší 12 let se tak vůbec nemohly zapojit do principů DDR.

Zpočátku probíhaly počáteční rozhovory, jejichž úkolem bylo zjistit co nejvíce informací o vyslýchaném jedinci. Na základě těchto rozhovorů byl jedinec zaevidován. Děti vedly rozhovory se speciálně vytvořeným vojenským personálem, který pocházel z Child Protection Unit. Úkolem personálu bylo zjistit, jak na tom byly děti psychicky a fyzicky. V tomto ohledu tak proces demobilizace probíhal naprosto stejně jako proces oficiální.

Součástí demobilizace byla i fáze znovuzavedení, v rámci které bylo dětem pomáháno. Děti, které opustily vojenské prostory, pokračovaly do rehabilitačních center. Za tímto účelem byly v Ugandě zřízeny tři rehabilitační a reintegrační programy (Kitgum Concerned Women's Association (KICWA), Gulu Support the Children Organisation (GUSCO) a World Vision War-Affected Children's Programme). Na základě oficiálního znění mohla být reintegrace dostupná pouze dětem do věku 18 let. Avšak do reintegračních a rehabilitačních center v Ugandě byly přijímány i děti staršího věku. V zemi tak neexistovalo věkové omezení, do kdy bylo možné bývalé dětské vojáky zapojit do reintegrace, což byla zároveň jedna z mých výzkumných otázek.

Děti pobývaly v centrech čtyři až šest týdnů. Centra dětem pomáhala prostřednictvím individuálních a skupinových terapií, zajištění zdravotnických služeb či vzdělávacích a odborných programů (pečení, krejčovství, stavebnictví). Bylo obecně známo, že děti, které strávily svůj čas v těchto centrech, byly v lepší psychické kondici. Dětem byly rozdávány také materiální potřeby (zemědělské náčiní, příkrývky a matrace), které si z center odnášely do svých nových domovů. Výhoda center byla, že mohla dětem zajistit kontakt se svou rodinou/komunitou. Od roku 1994 až do roku 2013 poskytla centra pomoc až 25 000 bývalým bojovníkům.

Celý proces uzavřela fáze reintegrace. Prostřednictvím reintegrace došlo k navrácení bývalých bojovníků zpět do společnosti. Reintegraci bylo zapotřebí přikládat velký důraz stejně jako dostatek času, protože to byl proces zdlouhavý a nesměl se podcenit. Děti se na reintegraci v postupných krocích připravovaly již v rehabilitačních a reintegračních centrech. Právě na základě reintegrace bylo rozhodnuto, jakým směrem budu jedinci ve svém životě pokračovat. Z toho důvodu byl kladen důraz na několik důležitých složek, které měly vliv na úspěšnost procesu reintegrace.

První z nich byla založena na znovusjednocení rodin/komunit. Děti se po konzultacích s personálem center měly možnost rozhodnout, zda se vrátí ke své rodině/komunitě či začnou svůj nový život jinde. Z 95 % se naprostá většina dětí vrátila zpět ke své rodině/komunitě. Děti byly ihned po návratu do rodiny/komunity podrobeny očistným rituálům. Tyto obřady spočívaly v tom, že se jedinec očistí od činů, které spáchal během toho, co byl dětským vojákem. Až na základě vykonaných obřadů mohlo být dítě oficiálně přijato do rodiny/komunity a žít spokojeným životem.

Velký důraz byl kladen i na druhou složku a tou bylo vzdělání. Děti, které byly součástí LRA neměly po dobu působení ve skupině přístup ke vzdělání. Jakmile došlo k jejich propuštění, měly děti možnost se vrátit zpět do školy. Avšak v závislosti na to vzniklo několik zásadních problémů, které jejich zapojení do vzdělávacího systému komplikovaly. Rodina dítěte neměla dostatečné množství finančních prostředků na vzdělání svých dětí. Některé děti trpěly psychickými problémy, což jim znemožňovalo nastoupit do školy. Dalším problémem bylo, že v důsledku konfliktu v zemi školy byly zničeny. Situaci dětem nezlepšilo ani chování školských orgánů, které odmítaly zapojování bývalých dětských vojáků do výuky s mladšími dětmi. Bylo nutné se tedy zaměřit na to, aby bývalí dětské vojáky měli možnost se zapojit do vzdělávacího systému. V roce 2007 byla na území severní Ugandy spuštěna kampaň „Go to School, Back to School, Stay in School“ s cílem přilákat děti zpět do škol.

Značnou výhodu měli bývalí dětské vojáky, kteří byli součástí rehabilitačních a reintegračních center. To bylo dáno především tím, že se tato centra snažila o to, aby když jedinec odejde zpět do společnosti, ovládal nějaké základy z kurzů zaměřených na odbornou přípravu a dovednosti. Děti, které v centru nestrávily požadovanou dobu či jimi vůbec neprošly, měly horší startovní pozici.

Předposledním aspektem byl psychický stav bývalých dětských vojáků. Děti, které vykonávaly roli vojáků, byly během svého života

vystavovány vraždám, mučení či jiným mnohem horším situacím. Minulost se natolik podepsala na jejich životě, že děti trpěly posttraumatickou stresovou poruchou, depresemi, úzkostmi či výbuchy vzteku a agrese. U dívek se nejčastěji vyskytoval Stockholmský syndrom. Na území severní Ugandy existovalo jen málo nemocnic, které ustály konflikt, ale nesespecializovaly se na psychický stav dětí.

Poslední složkou byl gender. V Ugandě hraje problematika genderu v reintegraci stále důležitou roli. Chlapci, kteří byli součástí ozbrojené skupiny, zastávali roli vojáků, špiónů, nosičů. Na druhé straně dívky ve většině případů reprezentovaly typicky ženskou roli, připravovaly jídlo, staraly se o děti či ošetřovaly zraněné členy. Dívky se také stávaly terčem sexuálního násilí ze strany ostatních členů ozbrojené skupiny či dokonce jejich manželkami. Reintegrace dívek byla v Ugandě mnohem složitější, než v případě chlapců. Příchod dívek zpět do společnosti vedl k tomu, že dívky byly ponižovány a zesměšňovány. Mnohem hůře však na tom byly dívky, které si ze zajetí přinesly dítě. Ve výsledku byly kromě žen ponižovány i jejich děti.

Dívkám byl tedy z důvodu jejich role v ozbrojené skupině omezen vstup do jejich rodin/komunit. Rodiny/komunity se s nimi nechtěly stýkat či jim pomáhat s péčí o dítě, které si dívka přinesla ze zajetí. Pro dívku s dítětem bylo mnohem složitější nalézt si nového partnera. Dívky byly odkázány na muže, protože ti na rozdíl od nich mohli vlastnit pozemek a půdu. K situaci dívek nepřispíval ani jejich špatný zdravotní a psychický stav, který byl mnohem horší než u chlapců.

Reintegrace dívek byla tak v několika ohledech složitější, než tomu bývávalo u chlapců. Dívky byly pasivní v zapojování se do reintegrace. Jejich pasivní přístup a ignorace reintegračních programů vycházel z toho, že reintegrační programy nebyly přizpůsobeny potřebám žen, ale mužům. Dalším problémem byl také fakt, že přizpůsobit reintegrační programy ženám bylo finančně náročné. Reintegrace dívek v Ugandě se

stala naprosto neefektivní. V průběhu reintegračního procesu došlo k rozevírání pomyslných nůžek mezi dívkami a chlapci. Chlapci se tak stali skupinou, která je daleko lépe začleněna do společnosti.

V práci byly představeny také tři programy, které se kromě reintegrace zaměřovaly i na demobilizaci. Jako první program byl představen Multi-Country Demobilization and Reintegration Programme (MDRP), který se zaměřil na demobilizaci a reintegraci bývalých vojáků v oblasti Velkých jezer. Fungování tohoto programu započalo v roce 2002 a bylo ukončeno v roce 2009. Program mohl vzniknout díky finanční podpoře Světové banky a dárců v podobě evropských států. Souběžně s tímto programem začal v roce 2005 fungovat projekt Repatriation, Rehabilitation, Resettlement and Reintegration of 'Reporters' in Uganda, který byl ukončen o dva roky dříve, než MDRP. Posledním byl projekt Emergency Demobilization and Reintegration Project. Ten byl spuštěn v roce 2008 a trval až do roku 2011.

Na základě kritického zhodnocení všech výše zmíněných programů lze zaznamenat úspěch v počtu demobilizovaných jedinců, kterých bylo několik desítek tisíc. Do programu MDRP však byly vkládány velké naděje, ale z 16 256 osob, které byly demobilizovány, nebyla ani polovina zastoupena dětskými vojáky. Programy vykazovaly kromě malého počtu demobilizovaných dětských vojáků i další nedostatky. Prvním z nich byla špatná redistribuce balíčků pomoci. Někteří jedinci i přes to, že na balíčky měli nárok, nic nedostali. Za další problém lze vnímat přílišné vydávání balíčků mezi obyvatele místo účelné reintegrace. Vzhledem k tomu, že ekonomická situace v zemi po dobu konfliktu nebyla dobrá, nebylo možné do těchto programů investovat velké množství peněz. Programy tak vznikaly pod finanční záštitou Světové banky a dárcovských států.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Agger, K. (2012). The End of Amnesty in Uganda: Implications for LRA Defections. *The Enough Project*.

(<http://www.enoughproject.org/files/GuluDispatch.pdf>., 19. 4. 2017), p. 1.

African Union (2017). *African Charter on the Rights and Welfare of the Child* ([https://au.int/web/sites/default/files/treaties/7773-file-charter_en_african_charter_on_the_rights_and_welfare_of_the_chi](https://au.int/web/sites/default/files/treaties/7773-file-charter_en_african_charter_on_the_rights_and_welfare_of_the_child_addisababa_july1990.pdf)ld_addisababa_july1990.pdf, 4. 2. 2017), p. 3–17.

Africa Elections (2011). *Elections in Uganda*

(<http://africanelections.tripod.com/ug.html>, 13. 4. 2017).

African Focus (2003). *Uganda: A War Ignored*

(<http://www.africanfocus.org/docs03ej/ug0309.php>, 13. 4. 2017).

Afako, B. (2012). Undermining the LRA: Role of Uganda's Amnesty Act. *Conciliation Resources* (<http://www.c-r.org/news-and-views/comment/undermining-lra-role-ugandas-amnesty-act>, 13. 4. 2017).

Al Jazeera (2014). *Profile: The Lord's Resistance Army*. 6. 5. 2014

(<http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/10/2011101418364196576.html>, 14. 4. 2017).

Akello, G. – Richters, A. – Reis, R. (2006). *Reintegration of former child soldiers in northern Uganda: coming to terms with children's agency and accountability*

(<http://ourmediaourselves.com/archives/43pdf/akello.pdf>, 22. 4. 2017), p. 233.

Annan, J. – Blattman, CH. – Horton, R. (2006). *The State of Youth and Youth Protection in Northern Uganda*

(<http://www.chrisblattman.com/documents/policy/sway/SWAY.Phas e1.FinalReport.pdf>., 22. 4. 2017), p. 66.

Angucia, M. (2014). Child soldiers or war affected children? Why the formerly abducted children of northern Uganda are not child soldiers. *Intervention Journal*

(http://www.interventionjournal.com/sites/default/files/Child_soldiers_or_war_affected_children__Why_the.5.pdf, 22. 4. 2017), p. 362–363.

AU Peace and Security (2015). *The African Union-Led Regional Task Force for the elimination of the LRA*. 23. 11. 2015

(<http://www.peaceau.org/en/page/100-au-led-rci-lra-1>, 15. 4. 2017).

Bartoloni, A. (2012). Enduring Scars: Child Soldiers and Mental

Health. *Global Health*. 13. 12. 2012 (<http://globalhealth.ie/enduring->

scars-child-soldiers-and-mental-health/, 11. 3. 2017).

Burke, J. (2017). Trial of ex-child soldier Dominic Ongwen to hear prosecution case. *The Guardian*. 16. 1. 2017

(<https://www.theguardian.com/law/2017/jan/16/trial-ex-child-soldier-dominic-ongwen-to-hear-prosecution-case-icc-uganda>, 15. 4. 2017).

Bilotta, J. (2011). Encompassing Acholi values : culturally ethical reintegration ideology for formerly abducted youth

of the Lord's Resistance Army in northern Uganda. *Smith College*

(<http://scholarworks.smith.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1612&context=theses>, 22. 4. 2017), p. 74–75.

Cohem, N. (2012). A Video Campaign and the Power of Simplicity.

The New York Times. 11. 5. 2012

(<http://www.nytimes.com/2012/03/12/business/media/kony-2012-video-illustrates-the-power-of-simplicity.html>, 30. 3. 2017).

Clifford, C (2011). The Forgotten Girl Soldier. *Eidgenössische*

Technische Hochschule Zürich. 4. 8. 2011

(<https://www.ethz.ch/content/specialinterest/gess/cis/center-for-securities-studies/en/services/digital->

[library/articles/article.html/127475](https://www.ethz.ch/content/specialinterest/gess/cis/center-for-securities-studies/en/services/digital-library/articles/article.html/127475), 11. 3. 2017).

CIA (2017). *The World Factbook: Uganda*. 12. 1. 2017
(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ug.html>, 16. 4. 2017).

CRIN (nedatováno). *Minimum Age Of Criminal Responsibility in Africa* (<https://www.crin.org/en/home/ages/Africa>, 13. 4. 2017).

Conciliation Resources (nedatováno). *History: The Lord's Resistance Army conflict* (<http://www.c-r.org/where-we-work/east-and-central-africa/history-lords-resistance-army-conflict>, 15. 4. 2017).

Český červený kříž (nedatováno). *Elektronická knihovnička humanitárního práva: Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů*
(http://www.cervenyriz.eu/cz/mhp_knihovna/zenevske_umluvy.pdf, 1. 2. 2017), s. 146.

Downie, R. (2011). The Lord's Resistance Army. *Center for Strategic & International Studies*. 18. 10. 2011
(<https://www.csis.org/analysis/lord's-resistance-army>, 14. 4. 2017).

Escolapau (2009). *DDR 2009: Analysis of Disarmament, Demobilisation and Reintegration (DDR) Programmes in the World during 2008*

(<http://escolapau.uab.es/img/programas/desarme/ddr/ddr2009i.pdf>, 19. 4. 2017), p. 114–116.

DDRWG (2005). *Children and DDR*

(<http://www.bettercarenetwork.org/sites/default/files/Children%20and%20DDR.pdf>, 7. 3. 2017), p. 22.

Finnegan, L. – Flew, C. (2008). Disarmament, Demobilisation and Reintegration in Uganda. *Saferworld*

(<http://www.saferworld.org.uk/DDR%20Mini%20Case%20Study%20Uganda.pdf>, 19. 4. 2017), p. 15–18.

Foukalová, K. (2013). Female Child Soldiers. *Global Politics*. 9. 3.

2013 (<http://www.globalpolitics.cz/clanky/female-child-soldiers>, 11. 3. 2017).

Fusato, M. (2003). Disarmament, Demobilization, and Reintegration of Ex-Combatants. *The Beyond Intractability Project*

(<http://www.beyondintractability.org/essay/demobilization>, 11. 2017).

Gleichmann, C. et al. (2004). *Disarmament, Demobilisation and*

Reintegration A Practical Field and Classroom Guide (Frankfurt nad

Mohanem: Druckerei Hassmüller Graphische Betriebe GmbH & Co.

KG).

Global Security (nedatováno a). *The Lord's Resistance Army (LRA)*
(<http://www.globalsecurity.org/military/world/para/lra.htm>, 10. 4.
2017).

Global Security (nedatováno b). *Lord's Resistance Army 2010*
(<http://www.globalsecurity.org/military/world/para/lra-3.htm>, 15. 4.
2017).

Groot, E. (nedatováno). *Reconciliation and Reintegration of child
soldiers in Northern Uganda* (<http://edepot.wur.nl/353692>, 22. 4.
2017), p. 27.

Human Rights Watch (2003a). *Stolen Children: Abduction and
Recruitment in Northern Uganda*
(<https://www.hrw.org/reports/2003/uganda0303/uganda0403.pdf>,
10. 4. 2017), p. 4–14.

Human Rights Watch (2003b). *Abducted and Abused: Renewed
War in Northern Uganda*
([https://www.hrw.org/report/2003/07/15/abducted-and-
abused/renewed-war-northern-uganda](https://www.hrw.org/report/2003/07/15/abducted-and-abused/renewed-war-northern-uganda), 16. 4. 2017).

Human Rights Watch (1997). *Children Abducted by the Lord's
Resistance Army in Uganda*
(<http://pantheon.hrw.org/legacy/reports/1997/uganda/>, 16. 4. 2017).

Human Rights Library (nedatováno). *Ratification of International Human Rights Treaties - Uganda*

(<http://hrlibrary.umn.edu/research/ratification-uganda.html>, 10. 4. 2017).

Child Soldiers International (2012). *Louder than words: An agenda for action to end state use of child soldiers* (<https://www.child-soldiers.org/Handlers/Download.ashx?IDMF=da92581e-7130-40e6-bf3a-a86b944f17dd>, 16. 3. 2017), p. 115.

ICC (nedatováno). *Uganda* (<https://www.icc-cpi.int/uganda>, 13. 4. 2017).

ICRC (nedatováno a). *Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949* (<https://ihl-databases.icrc.org/ihl/WebART/375-590006>, 1. 2. 2017).

ICRC (nedatováno b). *Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), 8 June 1977* (<https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/WebART/475-760008?OpenDocument>, 1. 2. 2017).

ICRC (nedatováno c). *The Amnesty Act, 2000* (<https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl->

nat.nsf/0/7d2430f8f3cc16b6c125767e00493668/\$file/ugandan+am
nesty+act+2000.pdf, 13. 4. 2017), p. 1–5.

ICRC (1987). *Commentary on the Additional Protocols to the
Geneva Conventions*

([http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Commentary_GC_Protoc
ols.pdf](http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Commentary_GC_Protocols.pdf), 1. 2. 2017), p. 937–938.

ILO (2000). *Convention concerning the Prohibition and Immediate
Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour*

([http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::N
O::P12100_INSTRUMENT_ID:312327](http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::N
O::P12100_INSTRUMENT_ID:312327), 4. 2. 2017).

ILO (nedatováno a). *What is child labour*

(<http://ilo.org/ipec/facts/lang--en/index.htm>, 14. 3. 2017).

ILO (nedatováno b). *Origins and history*

(<http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/history/lang--en/index.htm>,
25. 3. 2017).

ILO (nedatováno c). *About the International Programme on the
Elimination of Child Labour (IPEC)*

(<http://www.ilo.org/ipec/programme/lang--en/index.htm>, 25. 3.
2017).

ILO (nedatováno d). *Child labour in Africa*

(<http://ilo.org/ipec/Regionsandcountries/Africa/lang--en/index.htm>, 27. 3. 2017).

ILO (nedatováno d). *Child labour and armed conflict*

(<http://www.ilo.org/ipec/areas/Armedconflict/lang--en/index.htm>, 27. 3. 2017).

Invisible Children (nedatováno a). *Our Story*

(<https://invisiblechildren.com/our-story/>, 27. 3. 2017).

Invisible Children (nedatováno b). *Our Work*

(<https://invisiblechildren.com/our-work/#>, 29. 3. 2017).

Invisible Children (nedatováno c). *The Early Warning*

Network (<https://invisiblechildren.com/program/early-warning-network/>, 29. 3. 2017).

Invisible Children (nedatováno d). *LRA Crisis Tracker*

(<https://invisiblechildren.com/program/lra-crisis-tracker/>, 29. 3. 2017).

Invisible Children (nedatováno e). *Kony 2012*

(<https://invisiblechildren.com/kony-2012/>, 30. 3. 2017).

Invisible Children (nedatováno f). *History of the war 1986 to now*

(<https://invisiblechildren.com/challenge/history/>, 13. 4. 2017).

Insight on Conflict (2010). *Uganda: Conflict profile*

(<https://www.insightonconflict.org/conflicts/uganda/conflict-profile/>, 10. 4. 2017).

IRIN (2013a). *Rehabilitation centre for Uganda's LRA returnees to close*. 18. 1. 2013

(<http://www.irinnews.org/news/2013/01/18/rehabilitation-centre-uganda%E2%80%99s-lra-returnees-close>, 21. 4. 2017).

IRIN (2013b). *Girl child soldiers face new battles in civilian life*. 12. 2. 2013 (<http://www.irinnews.org/analysis/2013/02/12/girl-child-soldiers-face-new-battles-civilian-life>, 21. 4. 2017).

JLOF (nedatováno). *About Uganda and Acholiland*

(<http://www.jlof.net/about-jlof/about-uganda-and-acholiland/>, 10. 4. 2017).

Kato, D. (2012). The Amnesty Commission DDR in Uganda.

Transitional Demobilization and Reintegration Program

(http://www.tdrp.net/PDFs/KampalaPPT_Kato.pdf, 21. 4. 2017), p. 4–18.

Kanczula, A. (2012). Kony 2012 in numbers. *The Guardian*. 20. 4. 2012

(<https://www.theguardian.com/news/datablog/2012/apr/20/kony-2012-facts-numbers>, 30. 3. 2017).

Knight, A. (2008). Disarmament, Demobilization, and Reintegration and Post-Conflict Peacebuilding in Africa: An Overview. *Taylor & Francis Online*. 18. 8. 2008

(<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19362200802285757?src=recsys&>,

Lambert, T. (nedatováno). A Brief History of Uganda. *Local Histories*

(<http://www.localhistories.org/uganda.html>, 10. 4. 2017).

Legrand, C. J. (1999). Lessons Learned from UNICEF Field Programmes For the Prevention of Recruitment, Demobilization and Reintegration of Child Soldiers. *Washington University's Brown School*

(https://www.brownschool.wustl.edu/sites/DevPractice/Post%20Conflict%20Reports/Lessons%20Learned%20from%20UNICEF%20Field%20Programmes_Child%20Soldiers.pdf, 17. 2. 2017), p. 23–24.

Lindsey, L. (2016). Trauma and Testimony: Challenges of Child Soldier Witnesses in Future FARC Trials. *Humanity in War*. 23. 5.

2016 (<https://humanityinwarblog.com/2016/05/23/trauma-and-testimony-challenges-of-child-soldier-witnesses-in-future-farc-trials/>, 11. 3. 2017).

Lidská práva (nedatováno). *Děťští vojáci*

<http://www.lidskaprava.cz/student/prava-deti/clanky/detsti-vojaci>,
22. 12. 2016).

Lorey, M. (2001). Child Soldiers Care & Protection of Children in
Emergencies A Field Guide. *ECD Group*.

(http://www.ecdgroup.com/docs/lib_005191315.pdf, 7. 3. 2017), p.
13–35.

Marblestone, C. (2005). The History of Uganda. *University of
California, Santa Barbara*. 1. 12. 2005

([http://www.history.ucsb.edu/faculty/marcuse/classes/33d/projects/
genocides/uganda/UgandaHistoryClaire.htm](http://www.history.ucsb.edu/faculty/marcuse/classes/33d/projects/genocides/uganda/UgandaHistoryClaire.htm), 10. 4. 2017).

Maslen, S. (nedatováno). The Use of Children as Soldiers in Africa:
A country analysis of child recruitment and participation in armed
conflict. *Reliefweb*

([http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/C157333FCA9
1F573C1256C130033E448-chilsold.htm](http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/C157333FCA91F573C1256C130033E448-chilsold.htm), 16. 4. 2017).

Montgomery, H. (2013). Different cultures, different childhoods.
The Open University. 26. 3. 2013

([http://www.open.edu/openlearn/history-the-arts/history/different-
cultures-different-childhoods](http://www.open.edu/openlearn/history-the-arts/history/different-cultures-different-childhoods), 14. 3. 2017).

MRM Tools (nedatováno). *MRM Basics*

(http://www.mrmtools.org/mrm/mrmtk_1115.htm, 17. 3. 2017).

Morozov, E. (2009). The brave new world of slacktivism. *Foreign*

Policy. 19. 5. 2009 (<http://foreignpolicy.com/2009/05/19/the-brave-new-world-of-slacktivism/>, 30. 3. 2017).

NTCT (nedatováno). *Lord's Resistance Army*

(LRA)(<https://www.nctc.gov/site/groups/lra.html>, 22. 12. 2016).

Office of the Press Secretary (2010). Statement by the President on the Signing of the Lord's Resistance Army Disarmament and

Northern Uganda Recovery Act of 2009. *The White House*. 24. 5.

2010 ([https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-](https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/statement-president-signing-lords-resistance-army-disarmament-and-northern-uganda-r)

[office/statement-president-signing-lords-resistance-army-](https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/statement-president-signing-lords-resistance-army-disarmament-and-northern-uganda-r)

[disarmament-and-northern-uganda-r](https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/statement-president-signing-lords-resistance-army-disarmament-and-northern-uganda-r), 14. 4. 2017).

OHCHR (nedatováno a). *Convention on the Rights of the Child*

(<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>, 2.

2. 2017).

OHCHR (nedatováno: b). *Optional Protocol to the Convention on*

the Rights of the Child on the involvement of children in armed

conflict

(<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.a>

spx, 2. 2. 2017).

OHCHR (nedatováno c). *The Committee on the Rights of the Child* (<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>, 2. 2. 2017).

Ondřej, J. a kol. (2010). *Mezinárodní humanitární právo* (Praha: C. H. Beck).

OSN (nedatováno a). *Úmluva o právech dítěte* (<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>, 31. 1. 2017), str. 1.

OSN (nedatováno b). *Deklarace práv dítěte* (<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/deklarace-prav-ditete.pdf>, 1. 2. 2017), s. 1–2.

OSN (nedatováno c). *Mezinárodní humanitární právo – Mezinárodní trestní soud (ICC)* (<http://www.archiv.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=67&subkap=74>, 6. 2. 2017).

Okiror, S (2016). How the LRA still haunts northern Uganda. *IRIN*. 17. 2. 2016 (<http://www.irinnews.org/analysis/2016/02/17/how-lra-still-haunts-northern-uganda>, 15. 4. 2017).

Otunnu, O (2002). Causes and consequences of the war in

Acholiland. *Conciliation Resources* (<http://www.c-r.org/accord-article/causes-and-consequences-war-acholiland-2002>, 10. 4. 2017).

Poulton R. – Bangura, I. (2013). Child Soldiers – Reintegrating Boys and Girls Who are Victims of War. *Digital Development Debates*.

2013 (<http://www.digital-development-debates.org/contact.html>, 12. 3. 2017).

Rufer, R. (2005). *Disarmament, Demobilisation and Reintegration (DDR): Conceptual approaches, specific settings, practical experiences*

(http://www.dcaf.ch/content/download/35355/525927/version/1/file/RUFER_final.pdf., 8. 2. 2017), p. 23–34.

Save the Children (2015). *Fiscal Year 2015 Snapshot*

(http://www.savethechildren.org/site/c.8rKLIXMGlpI4E/b.6229505/k.5C4E/Financial_Information.htm, 31. 3. 2017).

Save the Children (nedatováno a). *History*

(<http://www.savethechildren.org/site/c.8rKLIXMGlpI4E/b.6229507/k.C571/History.htm>, 30. 3. 2017).

Save the Children (nedatováno b). *Our Results*

(http://www.savethechildren.org/site/c.8rKLIXMGIpI4E/b.9284701/k.9353/Annual_Report.htm, 30. 3. 2017).

Save the Children (nedatováno c). *Protecting Children in Emergencies*

(http://www.savethechildren.org/site/c.8rKLIXMGIpI4E/b.6192515/k.319F/Protecting_Children_in_Emergencies.htm, 31. 3. 2017).

Save the Children (2009). *Behind the Uniform : Training the military in child rights and child protection in Africa*

(<http://www.refworld.org/pdfid/4cb55feb2.pdf>, 20. 4. 2017), p. 3–27.

Singh, M. (2015). He's 14. He Was A Child Soldier. He's Suicidal.

How Can He Be Saved?. *NPR*. 11. 3. 2015

(<http://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2015/03/11/391035074/hes-14-he-was-a-child-soldier-hes-suicidal-how-can-he-be-saved>, 22. 4. 2017).

Sommaruga, C. (1997). *Appeal by the International Committee of the Red Cross on the 20th anniversary of the adoption of the Additional Protocols of 1977*

(<https://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jnux.htm>, 1. 2. 2017).

Snowdon, L. (2016). Girl Child Soldiers: The relevance of gender in

preventing and responding to the use of child soldiers. *Western University*. 16. 4. 2016

(<http://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=essay-contest-2016>, 11. 3. 2016), p. 11–12.

Smock (2008). Uganda/Lord's Resistance Army Peace

Negotiations. *United States Institute of Peace*. 1. 2. 2008

(<https://www.usip.org/publications/2008/02/ugandalords-resistance-army-peace-negotiations>, 13. 4. 2017).

Scanteam (2010). *Multi-country Demobilization and Reintegration Program: End of Program Evaluation*

(http://tdrp.net/mdrp/PDFs/MDRP_ReportFinalScanteam.pdf, 21. 4. 2017), p. 27–34

The Enough Project (nedatováno). *Wanted by the ICC*

(http://www.enoughproject.org/files/pdf/lra_leaders.pdf, 13. 4. 2017), p. 1.

The Resolve (2010). *Basic History* (<http://www.theresolve.org/the-lra-crisis/basic-history/>, 15. 4. 2017).

The Resolve (nedatováno). *Key Statistics*

(<http://www.theresolve.org/the-lra-crisis/key-statistics/>, 16. 4. 2017).

The Guardian (2016). *Lord's Resistance Army commander faces*

70 war crimes charges. 21. 1. 2016

(<https://www.theguardian.com/world/2016/jan/21/dominic-ongwen-the-hague-lords-resistance-army-war-crimes-uganda>, 15. 4. 2017).

The Hague Justice Portal (nedatováno). *Raska Lukwiya*

(<http://www.haguejusticeportal.net/index.php?id=8197>, 14. 4.

2017).

Transitional Demobilization and Reintegration Program (2006).

Uganda's Amnesty Commission in Final Phase of Issuing

Resettlement Packages to Ex-Combatants

(http://tdrp.net/mdrp/PDFs/N&N_12_06.pdf, 21. 4. 2017), p. 1–2.

Transitional Demobilization and Reintegration Program (2008a).

Multi-Country Demobilization and Reintegration Program (MDRP)

(http://tdrp.net/mdrp/PDFs/MDRP_FS_0808.pdf, 21. 4. 2017), p. 1.

Transitional Demobilization and Reintegration Program (2008b). *In*

Uganda, new \$2.85 million grant supports demobilization and

reinsertion of over 28,000 reporters

(http://tdrp.net/mdrp/PDFs/N&N_09_08.pdf, 21. 4. 2017), p. 1–2.

Transitional Demobilization and Reintegration Program (2009).

Uganda (http://tdrp.net/mdrp/uganda_main.htm, 21. 4. 2017).

UNHCR (nedatováno). *A Time Between Moving on from internal*

displacement in northern Uganda

(<http://www.unhcr.org/4baa0fd86.pdf>, 10. 4. 2017), p. 7.

United Nations (2003). *Rome Statute of the International Criminal Court*

([http://legal.un.org/icc/statute/english/rome_statute\(e\).pdf](http://legal.un.org/icc/statute/english/rome_statute(e).pdf), 6. 2.

2017), p. 7–8.

United Nations (nedatováno). *Disarmament, Demobilization and Reintegration*

(<http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/ddr.shtml>, 8. 2. 2017).

United Nations Peacekeeping (nedatováno). *Children in conflict*

(<http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/children/index.shtml>,
16. 3. 2017).

United Nations (2014). *Security Council, Concerned at Instability across Central Africa, Issues Statement Directing Countries to Refuse Safe Haven for Lord's Resistance Army*. 10. 12. 2014

(<https://www.un.org/press/en/2014/sc11690.doc.htm>, 15. 4. 2017).

United Nations Office SRSG Children and Armed Conflict

(nedatováno a). *Small Arms*

([https://childrenandarmedconflict.un.org/effects-of-](https://childrenandarmedconflict.un.org/effects-of-conflict/small-arms-landmines-and-unexploded-ordinance/)

[conflict/small-arms-landmines-and-unexploded-ordinance/](https://childrenandarmedconflict.un.org/effects-of-conflict/small-arms-landmines-and-unexploded-ordinance/), 13. 2.

2017).

United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict

(nedatováno b). *Timeline*

(<https://childrenandarmedconflict.un.org/mandate/timeline/>, 17. 3.

2017).

United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict

(nedatováno c). *Our Work*

(<https://childrenandarmedconflict.un.org/mandate/our-work/>, 17. 3.

2017).

United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict

(nedatováno d). *Action Plans with Armed Forces and Armed*

Groups (<https://childrenandarmedconflict.un.org/our-work/action-plans/>, 18. 3. 2017).

United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict

(nedatováno e). *Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict*

(<https://childrenandarmedconflict.un.org/mandate/opac/>, 24. 3.

2017).

United Nations Office of the SRSG Children and Armed Conflict

(2016). *International Day against the Use of Child Soldiers: Child*

Soldiers are Boys and Girls we Failed to Protect

(<https://childrenandarmedconflict.un.org/press-release/international-day-against-child-soldiers-2016/>, 24. 3. 2017).

UN Secretary-General (2000). *The Role of United Nations*

Peacekeeping in Disarmament, Demobilization and Reintegration

(http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/33287/S_2000_101-EN.pdf?sequence=3&isAllowed=y, 16. 3. 2017), p. 1.

UN Security Council (2014). *Resolution 2143*

([http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2143\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2143(2014)), 17. 3. 2017), p. 1–6.

United Nations (2006). *Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards: 5. 30 Children and DDR*

(<http://unddr.org/uploads/documents/IDDRS%205.30%20Children%20and%20DDR.pdf>, 17. 2. 2017), p. 17–19.

UN Security Council (2005). *Resolution 1612*

([http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1612\(2005\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1612(2005)), 17. 3. 2017), p. 2.

UNDDR (2014). *Operational Guide to the Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards*

(<http://www.unddr.org/uploads/documents/Operational%20Guide.p>

df, 14. 2. 2017), p. 143–159.

UN Programme of Action Implementation Support System (nedatováno). *United Nations Children's Fund* (<http://www.poa-iss.org/SecCASAMEMBER/MemberOfCasa.aspx?Mrl=8>, 24. 3. 2017).

UNDDR (2005). What is DDR? (http://unddr.org/what-is-ddr/introduction_1.aspx, 8. 2. 2017).

UNDPKO (1999). *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles and Guidelines* (<http://www.somali-jna.org/downloads/DD&R%20UNPKO.pdf>, 8. 2. 2017), p. 24–86.

UNICEF (nedatováno a). *O nás* (<https://www.unicef.cz/o-nas>, 24. 3. 2017).

UNICEF (nedatováno b). *Children, Not Soldiers A Programme Strategy to End the Recruitment and Use of Children by Government Security Forces* (<https://www.sfcg.org/wp-content/uploads/2014/10/2016-Children-Not-Soldiers-Campaign-Presentation-Oct-2014.pdf>, 24. 3. 2017), p. 1–2.

UNICEF (2011). *Child recruitment by armed forces or armed Gross* (https://www.unicef.org/protection/57929_58007.html, 31. 1. 2017).

UNICEF (2007a). *Role of Education and the Demobilization of Child Soldiers - Aspects of an Appropriate Education Program for Child Soldiers*

(https://www.unicef.org/wcaro/Role_of_education_and_demobilised_children.pdf, 9. 3. 2017), p. 4.

UNICEF (2007b). *Uganda to expand back-to-school campaign to war-affected north*

(https://www.unicef.org/media/media_39239.html, 22. 4. 2017).

UNICEF (2004). *Cape Town Principles*

([https://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles\(1\).pdf](https://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles(1).pdf), 4. 2. 2017), p. 1–9.

Verhey, B. (2001). *Child soldiers: Preventing, demobilizing and reintegrating*

(<http://people.umass.edu/educ870/PostConflict/resources/ChildSoldiers-BVerthey.pdf>, 14. 2. 2017), p. 6–19.

Veale, A. – Stavrou, A. (2003). *Violence, reconciliation, and identity*

(<https://www.files.ethz.ch/isn/118359/92%20FULL.pdf>, 21. 4. 2017), p. 36–38.

Watchlist (nedatováno a). *About* (<http://watchlist.org/about/>, 30. 3. 2017).

Watchlist (nedatováno b). *Advocate*

(<http://watchlist.org/about/advocate/>, 30. 3. 2017).

Watchlist (nedatováno c). *Partner*

(<http://watchlist.org/about/partner/>, 30. 3. 2017).

Watchlist (nedatováno d). *Report* (<http://watchlist.org/about/report/>, 30. 3. 2017).

Winkler, N. et al. (2015). From war to classroom: PTSD and depression in formerly abducted youth in Uganda. *Front.*

Psychiatry. 3. 3. 2015

(<http://journal.frontiersin.org/article/10.3389/fpsy.2015.00002/full>, 22. 4. 2017).

World Bank (2009). *Disarmament, Demobilization and Reintegration*

(<http://siteresources.worldbank.org/EXTSOCIALDEVELOPMENT/resources/244362-1164107274725/DDRFinal3-print.pdf>, 8. 2. 2017), p. 3.

World Bank (2013). *Demobilization and Integration in Uganda:*

Laying the Foundation for Post-Conflict Recovery by Building

Regional Peace. 20. 3. 2013

(<http://www.worldbank.org/en/results/2013/03/20/demobilization->

and-integration-in-uganda-laying-the-foundation-for-post-conflict-recovery-by-building-regional-peace, 21. 4. 2017).

WTO (nedatováno). *African Charter on the Rights and Welfare of the Child* (<http://www.who.int/hhr/African%20Child%20Charter.pdf>, 4. 2. 2017), p. 1.

RESUMÉ

The aim of the diploma thesis is to find out how repatriation of child soldiers in Uganda works and what specific programs were created to reintegrate former child soldiers in the country. A rebel group called the Lord's Resistance Army (LRA) led by Joseph Kony started to operate in Uganda in the second half of the 1980s. The LRA was formed to fight for the rights of local ethnic groups. Its primary goal was to overthrow Ugandan President Yoweri Museveni and create a government in Uganda, which was to be based on the Ten Commandments. LRA is mostly composed of boys and girls under 18 years old who have been abducted. These children are called child soldiers.

Uganda has adopted a number of important legal documents prohibiting the recruitment of children under the age of 18 into armed groups/forces. The adoption of these documents was fruitless as well as the creation of military operations against the LRA. The LRA then extended to Sudan, the Central African Republic and the Democratic Republic of the Congo. The Ugandan government adopted the Amnesty Act in 2000. This act provided a pardon to all those who fought on the territory of Uganda and against the Ugandan government. We can talk about disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers in Uganda from 2000 to 2012. However, it was not about the official principles of disarmament, demobilization and reintegration. Children older than 12 years could be included in DDR. These children are considered to be criminally responsible. The principles of disarmament, demobilization and reintegration followed in Uganda.

Three main programs were created for the reintegration and demobilization of former child soldiers. The first was the Multi-Country Demobilization and Reintegration Program, which supported demobilization and reintegration in the Great Lakes region from 2002-2009. The second was Repatriation, Rehabilitation, Resettlement and

Reintegration of Reporters. It was created within the MDRP and it operated from 2005-2007. The latest reintegration project was the Emergency Demobilization and Reintegration Project, which has been in operation since 2008-2011. Emphasis in the process of reintegration is also on family/community, education, mental status and gender. According to Mussim Fusato, the principles of disarmament, demobilization and reintegration have not been successful.